

Nr 2.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314), dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 21 december 1951 dagtecknad proposition, nr 17, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till

L a g

om ändring i gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314).

Härigenom förordnas att 3—5 §§, 6 § 2 och 3 mom., 7 §, 11 § 2 mom., 12, 17, 19 och 20 §§, 21 § 1 och 2 mom., 23 § 3 mom., 26, 28, 31, 34, 35, 42, 45 och 47 §§, 49 § 1 mom. samt 51—57, 63 och 68—70 §§ gruvlagen den 3 juni 1938 ävensom övergångsbestämmelserna till samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 KAP.

3 §.

Inmutningsrätten gäller — — — — — till bergmästaren.

Hava flera å samma dag inkommit med ansökningar som helt eller delvis avse samma område, *meddele bergmästaren dem var sin mutsedel, och njute de sedan* lika rätt med avseende å det område som är gemensamt för ansökningarna; dock skall, därest någon av *inmutarna* kan visa att han, innan ansökningarna inkommit, först upptäckte inmutningsbar mineralfyndighet inom det område hans ansökning avser samt *nämnda fyndighet icke är belägen* å område

Hava flera å samma dag inkommit med ansökningar som helt eller delvis avse samma område, njute de lika rätt med avseende å det område som är gemensamt för ansökningarna; dock skall, därest någon av *sökandena* kan visa att han, innan ansökningarna inkommit, först upptäckte inmutningsbar mineralfyndighet inom det område hans ansökning avser samt *fyndstället icke är beläget* å område som förut varit inmutat eller belagt med utmål, inmutningsrät-

¹ Senaste lydelse, se beträffande 5 § SFS 1942: 512, beträffande 52 § och övergångsbestämmelserna SFS 1945: 812 samt beträffande 68 § SFS 1949: 2.

¹ Bihang till riksdagens protokoll 1952. 9 saml. 3 avd. Nr 2.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

som förut varit inmutat eller belagt med utmål, inmutningsrätten till det gemensamma området tillhöra honom ensam.

ten till det gemensamma området tillhöra honom ensam.

2 KAP.

4 §.

Inmutat område skall vara cirkelformigt med tvåhundra meters radie i horisontalplanet räknat, dock med den inskränkning i områdets yta som betingas av hinder enligt 5 §.

Inmutat område skall vara cirkelformigt med tvåhundra meters radie i horisontalplanet räknat, dock med den inskränkning i områdets yta som betingas av hinder enligt 5 § *vid mutatedelns utfärdande. När särskilda skäl därtill äro, må även annan inskränkning i områdets yta på begäran av inmutaren ske.*

Medelpunkten i — — — — — marken bestämd.

Det inmutade — — — — — äldre utmål.

5 §.

Inmutningspunkten må — — — — — område omfatta:

1) område å kronojord som genom beslut av Konung och riksdag förklarats skola utgöra statsgruvefält; dock att vad sålunda stadgats ej skall äga tillämpning, där inmutning sökes för kronans räkning;

1) område å kronojord som genom beslut av Konung och riksdag förklarats skola utgöra statsgruvefält *eller om vars förklarande för statsgruvefält statlig myndighet väckt förslag hos Konungen;* dock att vad sålunda stadgats ej skall äga tillämpning, där inmutning sökes för kronans räkning, *och att Konungen i andra fall, när synnerliga skäl därtill äro, äger medgiva undantag från vad nu föreskrivits;*

2) område som enligt vad därom är stadgat blivit avsatt till nationalpark;

2) område som enligt vad därom är stadgat blivit avsatt till nationalpark *eller om vars förklarande för nationalpark statlig myndighet väckt förslag hos Konungen;* dock att Konungen äger medgiva undantag från vad nu stadgats, *när synnerliga skäl därtill äro;*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

- 3) befästningsområde eller — — — — — Konungen bestämmer;
- 4) kyrkogård eller begravningsplats;
- 5) område på — — — — — anläggningens ytterkant;
- 6) område beläget på mindre avstånd än etthundra meter, i horisontalplanet räknat, från *boningshus* eller från annan åbyggnad, där den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård, med mindre medgivande till inmutning lämnats av såväl ägaren till byggnaden, tomtplatsen eller trädgården som den vilken därtill har nyttjanderätt; dock att under byggnad som nu sagts ej skall innefattas byggnad som är belägen å inmutat eller utmåslagt område vartill gruvrätten äger bestånd;
- 7) område som upptages av elektrisk kraftstation eller industriell anläggning, med mindre medgivande till inmutning lämnats av ägaren till kraftstationen eller anläggningen;
- 8) förut inmutat område eller utlagt utmål, såvida rätten därtill äger bestånd då den nya ansökningen inkommer, eller område vartill annan på grund av stadgandet i 3 § *första stycket* äger företrädesrätt;
- 3) befästningsområde eller — — — — — Konungen bestämmer;
- 4) kyrkogård eller begravningsplats;
- 5) område på — — — — — anläggningens ytterkant;
- 6) område beläget på mindre avstånd än etthundra meter, i horisontalplanet räknat, från *byggnad, som är avsedd att stadigvarande användas till bostad*, eller från annan åbyggnad, där den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård *vid bostadsbyggnad som nyss nämnts*, med mindre medgivande till inmutning lämnats av såväl ägaren till byggnaden, tomtplatsen eller trädgården som den vilken därtill har nyttjanderätt; dock att under byggnad som nu sagts ej skall innefattas byggnad som är belägen å inmutat eller utmåslagt område vartill gruvrätten äger bestånd;
- 7) område som upptages av elektrisk kraftstation eller industriell anläggning, med mindre medgivande till inmutning lämnats av ägaren till kraftstationen eller anläggningen *eller Konungen lämnat tillstånd därtill*;
- 8) förut inmutat område eller utlagt utmål, såvida rätten därtill äger bestånd då den nya ansökningen inkommer, eller område vartill annan på grund av stadgandet i 3 § äger företrädesrätt; *skolande, i fall då ansökning om utvidgning av utmål skett, det med ansökningen avsedda området från och med den dag ansökningen inkommit till bergmästaren vara i förevarande avseende likställt med inmutat område, i den mån området kan komma i fråga för utvidgningen.*
- 9) område, varå — — — — — medgivande därtill.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 §.

2 mom. I ansökningen skall uppgivas:

1) sökandens namn — — — — — och postadress;
2) mineralfyndighetens art;
3) fastighet, församling och län, där det med ansökningen avsedda området är beläget, ävensom ägarens namn, yrke, hemvist och postadress; | 3) fastighet, församling och län, där det med ansökningen avsedda området är beläget, ävensom ägarens namn, yrke, hemvist och postadress; <i>dock må i sistnämnda hänseenden, där mark är samfällad för flera fastigheter med skilda ägare och för samfälligheten finnes känd styrelse eller annan som är satt att den förvalta, uppgifterna i stället avse ledamöterna i styrelsen eller förvaltaren;</i>
4) inmutningspunktens belägenhet — — — — — kan uppstå;
5) huruvida sökanden — — — — — må beviljas;
6) huruvida inom — — — — — äldre inmutningsrätten;
7) förslag till — — — — — inmutade området. |
|---|--|

3 mom. Vid ansökningen foga sökanden:

1) karta eller — — — — — må beviljas;
2) där jämlikt — — — — — medgivande lämnats;
3) där sökanden är svenskt bolag eller svensk ekonomisk förening, handlingar utvisande sökandens rätt att verkställa inmutningen eller, om sökanden icke innehar sådan rätt, till Konungen ställd ansökning om tillstånd att verkställa inmutningen; | 3) där sökanden är svenskt bolag eller svensk ekonomisk förening <i>eller där jämlikt 5 § 1), 2) eller 7) Konungens tillstånd erfordras för inmutning</i> , handlingar utvisande sökandens rätt att verkställa inmutningen eller, om sökanden icke innehar sådan rätt, till Konungen ställd ansökning om tillstånd att verkställa inmutningen;
4) en ansökningsavgift — — — — — 10 § stadgas. |
|---|--|

7 §.

Finner bergmästaren — — — — — rekommenderat brev.

Hava flera å samma dag inkommit med ansökningar som helt eller delvis avse samma område, skall bergmästaren förelägga envar sökande att, om han vill göra gällande att inmutningsrätten till det gemensamma området enligt vad i 3 § andra stycket är stadgat skall tillhöra honom en-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

sam, inom viss i föreläggandet angiven tid väcka talan därom vid domstol, vid äventyr att han eljest förlorat sin talan. Föreläggandet skall delgivas sökandena i den ordning, som för delgivning av stämning i tvistemål är stadgat, eller annorledes bevisligen. Innan nämnda tid gått till ända och, där talan därinom väckts, tvisten slutligen avgjorts, må ärendet icke av bergmästaren företagas till avgörande.

11 §.

2 mom. Anser annan rättsägare än sökanden, att ansökningen bort avslås eller att visst område icke bör ingå i det inmutade området, må före utmålsförrättningen anställas klander, hos kommerskollegium om den inmutade fyndigheten ej är föremål för inmutning enligt 1 §, men eljest efter stämning vid domstol.

Har inmutningsrätt beviljats i strid med bestämmelse i 5 § 1), 2) eller 3) eller i 9 § 2 mom. 1), vare ock allmän åklagare berättigad att vid domstol föra talan som nyss sagts.

2 mom. Anser annan rättsägare än sökanden, att ansökningen bort avslås eller att visst område icke bör ingå i det inmutade området, må före utmålsförrättningen anställas klander, hos kommerskollegium om den inmutade fyndigheten ej är föremål för inmutning enligt 1 §, men eljest, där rätten till talan ej är försluten enligt vad i 7 § andra stycket är stadgat, efter stämning vid domstol.

Allmän åklagare vare ock berättigad att vid domstol föra talan som nyss sagts, där inmutningsrätt beviljats i strid med bestämmelse i 5 § 1), 2) eller 3) eller i strid med bestämmelse i 9 § 2 mom. 1) utom i fall, som avses i 5 § 7).

3 KAP.

12 §.

Minst fjorton — — — — — lämnas förvaltaren.

Det åligger därjämte *inmutaren* att, innan något arbete å det inmutade området börjas, ställa pant eller borgen för all den ersättning vartill han är förbunden enligt 17 §. Denna säkerhet skall, där den icke antages

Det åligger därjämte *annan inmutare än kronan* att, innan något arbete å det inmutade området börjas, ställa pant eller borgen för all den ersättning vartill han är förbunden enligt 17 §, såframt icke den till er-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

av den till ersättning berättigade, vara godkänd av överexekutor i den ort där inmutningspunkten är belägen.

sättning berättigade annat medgivit. Denna säkerhet skall, där den icke antages av den till ersättning berättigade, vara godkänd av överexekutor i den ort där inmutningspunkten är belägen.

17 §.

För begagnandet av den mark som inmutaren tager i anspråk *för arbete* enligt 13 § skall han till innehavaren av jorden giva full ersättning i årlig avgift som *för varje år skall förskottsvis betalas*. Inmutaren skall jämväl ersätta skada som marken kan hava tagit för framtiden; och *ansvare han*, intill dess denna ersättning blivit erlagd, *för fulla beloppet av den årliga avgiften* för markens begagnande.

För begagnandet av den mark som inmutaren tager i anspråk enligt 13 § skall han till innehavaren av jorden giva full ersättning i årlig avgift som *skall betalas förskottsvis för år*. Inmutaren skall jämväl ersätta skada som marken kan hava tagit för framtiden; och *vare inmutaren skyldig att*, intill dess denna ersättning blivit erlagd, *årligen betala avgift såsom* för markens begagnande.

Då eljest — — — — — därför givas.

19 §.

Det undersökningsarbete — — — — — undersökningstiden erhålles.
Har undersökningsarbetet — — — — — tvisten icke bedrivits.

Ådagalägger inmutaren att arbetet på grund av markens beskaffenhet, särskilda naturförhållanden, arbetsinställelse eller annan till sin verkan därmed jämförlig omständighet icke kan fullgöras inom den i första stycket stadgade tid eller den förlängda tid som enligt andra stycket kan hava blivit bestämd, må bergmästaren, därest inmutaren före tidens utgång därom gör ansökan, medgiva förlängning av undersökningstiden med den tid som av omständigheterna påkallas, dock högst två år. *Sökes sådan förlängning*, skall inmutaren vid ansökningsen foga, förutom handlingar till bevis om den omständighet han vill åberopa såsom skäl för förlängningen, berättelse över de av

Ådagalägger inmutaren att arbetet på grund av markens beskaffenhet, särskilda naturförhållanden, arbetsinställelse eller annan till sin verkan därmed jämförlig omständighet icke kan fullgöras inom den i första stycket stadgade tid eller den förlängda tid som enligt andra stycket kan hava blivit bestämd, må bergmästaren, därest inmutaren före tidens utgång därom gör ansökan, medgiva förlängning av undersökningstiden med den tid som av omständigheterna påkallas, dock högst två år. *När eljest synnerliga skäl därtill äro och det kan ske utan olägenhet eller med allenast ringa sådan för markens ägare eller innehavare, må kommerskollegium medgiva förlängning av*

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

honom utförda undersökningsarbeten, vilken berättelse bör vara till riktigheten vitsordad av två ojäviga personer.

Är ansökning om utmål eller om förlängning av undersökningstiden vid dennas utgång beroende på prövning, må undersökningsarbetet fortgå intill dess ansökningen slutligen prövats; avslås ansökningen om förlängning av undersökningstiden, men söker inmutaren utmål inom den i 20 § stadgade tid, må undersökningsarbetet därutöver fortgå intill dess ansökningen om utmål slutligen prövats.

undersökningstiden med högst tre år utöver den i första stycket stadgade tid eller den förlängda tid som enligt vad ovan i denna paragraf är stadgat kan hava beviljats, såframt inmutaren före utgången av samma tid där-om gör ansökan. Sökes förlängning enligt detta stycke, skall inmutaren vid ansökningen foga, förutom handlingar till bevis om den omständighet han vill åberopa såsom skäl för förlängningen, berättelse över de av honom utförda undersökningsarbeten, vilken berättelse bör vara till riktigheten vitsordad av två ojäviga personer.

Är ansökning om utmål eller om förlängning av undersökningstiden vid dennas utgång beroende på prövning, må undersökningsarbetet fortgå intill dess ansökningen slutligen prövats; avslås ansökningen om förlängning av undersökningstiden, men söker inmutaren utmål inom den i 20 § stadgade tid, må undersökningsarbetet därutöver fortgå intill dess ansökningen om utmål slutligen prövats. *Grundas ansökningen om förlängning av undersökningstiden på att arbetet till följd av tvist icke bedrivits, må arbetet dock ej, sedan tvisten blivit slutligen avgjord, bedrivas, med mindre inmutaren underrättat bergmästaren om tvistens avgörande.*

Om beslut rörande förlängning av undersökningstiden skall den myndighet som meddelat beslutet sända underrättelse till ägaren av det inmutade området eller, om detta utgöres av mark som är samfälld för flera fastigheter med skilda ägare, till den som förvaltar samfälligheten eller till en av delägarna i densamma.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 KAP.

20 §.

Ansökning om utmål skall göras skriftligen och till bergmästaren ingivas eller i betalt brev med posten insändas. Ansökningen skall hava kommit bergmästaren tillhanda före utgången av den i 19 § första stycket stadgade undersökningstiden eller den förlängda undersökningstid som jämlikt samma paragraf kan hava beviljats. Har bergmästaren avslagit ansökning om förlängning av undersökningstiden, må dock, där detta beslut givits senare än trettio dagar före undersökningstidens utgång, ansökning om utmål kunna göras sist inom trettio dagar efter det beslutet om avslag givits.

Ansökning om utmål skall göras skriftligen och till bergmästaren ingivas eller i betalt brev med posten insändas. Ansökningen skall hava kommit bergmästaren tillhanda före utgången av den i 19 § första stycket stadgade undersökningstiden eller den förlängda undersökningstid som jämlikt samma paragraf kan hava beviljats. *Har inom tid som nu sagts ansökning gjorts om förlängning av undersökningstiden och har ansökningen avslagits, må dock ansökning om utmål kunna göras sist inom trettio dagar efter det ansökningen om förlängning slutligen prövats.*

Försummar inmutaren — — — — — förlorat inmutningsrätten.

21 §.

1 mom. I ansökning — — — — — skall uppgivas:

1) sökandens namn — — — — — och postadress;

2) den mutsedel — — — — — inmutningsrätten grundas;

3) fastighet, församling — — — — — i anspråk;

4) de personers namn, hemvist och postadress vilka äro ägare av de under 3) angivna områden eller med avseende därå hava nyttjanderätt, återköpsrätt, rätt till elektrisk kraft eller till avkomst eller annan förmån eller rätt till servitut;

4) de personers namn, hemvist och postadress vilka äro ägare av de under 3) angivna områden eller med avseende därå hava nyttjanderätt, återköpsrätt, rätt till elektrisk kraft eller till avkomst eller annan förmån eller rätt till servitut; *dock må, där mark är samfällad för flera fastigheter med skilda ägare och för samfälligheten finnes känd styrelse eller annan som är satt att den förvalta, uppgifterna i stället avse ledamöterna i styrelsen eller förvaltaren;*

5) huruvida omedelbart intill det sökta utmålet finnes område varå enligt 31 § utmål ej må utläggas samt, där fråga är om sådant område var-

5) huruvida omedelbart intill det sökta utmålet finnes område varå enligt 31 § utmål ej må utläggas samt, där fråga är om sådant område var-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

om sägs i 5 § 5)—9), dess innehavares namn, hemvist och postadress.

om sägs i 5 § 5)—9), dess innehavares namn, hemvist och postadress enligt vad härovan under 4) sägs.

2 mom. Vid ansökningen foga sökanden:

1) där sökanden — — — — — sådan behörighet;
 2) karta över de under 1 mom. 3) angivna områden jämte erforderlig beskrivning, vilka handlingar skola vara upprättade av lantmätare, bergsstatstjänsteman eller annan sakkunnig person; skolande av dessa handlingar, av vilka kartan i fråga om utmålet skall vara utförd i skala om minst 1:4 000 samt såvitt angår mark som endast är avsedd för väg, transportbana eller ledning må vara upprättad i därför lämplig skala, tydligt framgå områdenas belägenhet, tillstötande gränser för de i 1 mom. 5) avsedda områden, inmutningspunktens läge, de ställen där inmutningsbara mineral påträffats samt övriga för inmutaren kända förhållanden som äro av betydelse för bedömande av fyndighetens storlek, läge och sträckning;

2) karta över de under 1 mom. 3) angivna områden jämte erforderlig beskrivning, vilka handlingar skola vara upprättade av lantmätare, bergsstatstjänsteman eller annan sakkunnig person; skolande av dessa handlingar tydligt framgå områdenas belägenhet, tillstötande gränser för de i 1 mom. 5) avsedda områden, inmutningspunktens läge, de ställen där inmutningsbara mineral påträffats samt övriga för inmutaren kända förhållanden som äro av betydelse för bedömande av fyndighetens storlek, läge och sträckning;

3) berättelse över — — — — — anvisande föreligga;

4) bestyrkt avskrift — — — — — fogade handlingar.

Kartan skall i fråga om utmålet vara utförd i skala om minst 1:4 000 eller ock, där kommerskollegium det medgivit, i annan skala om minst 1:10 000. Såvitt angår mark som är avsedd endast för väg, transportbana eller ledning, skall kartan vara upprättad i därför lämplig skala.

23 §.

3 mom. Det åligger därjämte bergmästaren att i rekommenderat brev med mottagningsbevis översända kungörelsen såväl till sökanden som till de sakägare, vilka jämlikt 21 § 1 mom. 4) och 5) uppgivits i ansök-

3 mom. Det åligger därjämte bergmästaren att i rekommenderat brev med mottagningsbevis översända kungörelsen såväl till sökanden som till de sakägare, vilka jämlikt 21 § 1 mom. 4) och 5) uppgivits i ansök-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ningen eller eljest äro för bergmästaren kända. Kungörelsen skall avsändas så tidigt, att densamma kan komma mottagaren tillhanda minst trettio dagar före förrättningen.

ningen eller eljest äro för bergmästaren kända. Kungörelsen skall avsändas så tidigt, att densamma kan komma mottagaren tillhanda minst trettio dagar före förrättningen. *Har delgivning med viss sakägare på nu anført sätt ej kunnat ske, skall bergmästaren föranstalta om att kungörelsen sist å åttonde dagen före förrättningen delgives sakägaren på sätt som för delgivning av stämning i tvistemål är stadgat.*

Bestyrkt avskrift ----- finnes tillgänglig.

Är mark ----- inom kommunen.

26 §.

Vid utmålsförrättningen skall bergmästaren biträdas av två gode män, vilka av honom utses bland dem som i orten äro valda till gode män vid lantmåteriförrättning, så ock, där sådant anses nödigt, av lantmätare, bergsstatstjänsteman eller annan sakkunnig person som förordnas av Konungens befallningshavande. Där ej annorlunda i denna lag föreskrives, ankomme på bergmästaren ensam att avgöra till förrättningen hörande frågor.

Vid utmålsförrättningen skall bergmästaren biträdas av två gode män, vilka av honom utses bland dem som i orten äro valda till gode män vid lantmåteriförrättning, så ock, där sådant anses nödigt, av lantmätare *eller* bergsstatstjänsteman eller *av* annan sakkunnig person som förordnas av Konungens befallningshavande. Där ej annorlunda i denna lag föreskrives, ankomme på bergmästaren ensam att avgöra till förrättningen hörande frågor.

Mot bergmästaren — — — — — om domare.

De vid — — — — — av Konungen.

28 §.

Utebliver sökanden *från förrättningen, varde den inställd*, och ankomme dess företagande sedermera på anmälan inom den tid, som i 20 § är föreskriven för ansökning om utmål.

1 mom. Kommer ej bergmästaren tillstädes å den för förrättningen utsatta tid och infinner han sig ej heller inom tre timmar därefter, då må de som tillstädeskommit åtskiljas. Utebliver god man, kalle bergmästaren genast i hans ställe annan god man.

God man, som utan laga förfall utebliver från förrättning, ersätte därav uppkommen skada eller olägenhet.

2 mom. Utebliver sökanden, utan att hava anmält laga förfall, från för-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

rättning och har kungörelse därom utfärdats och delgivits honom på sätt och inom tid som i 23 § stadgas, varde förrättningen inställd, och ankomme dess företagande sedermera på anmälan inom tid, som i 20 § är föreskriven för ansökning om utmål.

Annan sakägares — — — — — behöriga inkallande.
Förrättningen må — — — — — framställer begäran.

31 §.

Föreligger vid utmålsförrättningen i 5 § omförmålt hinder mot inmutning, skall hindret, där det förefanns redan vid mutsedelns utfärdande, även gälla i fråga om utläggande av utmål.

Vid utmålets utläggande utanför det inmutade området skall iakttagas, dels att annat inmutat område, som ej enligt första stycket utgör hinder mot utmålsläggningen, ej må beröras i vidare mån än som erfordras för att utmålet skall erhålla mot varandra vinkelräta gränslinjer vilka tanger förstnämnda inmutade område, dels ock att annat redan utlagt utmål ej till någon del må tagas i anspråk.

Föreligger vid utmålsförrättningen i 5 § omförmålt hinder mot inmutning, skall hindret, där det förefanns redan vid mutsedelns utfärdande, även gälla i fråga om utläggande av utmål, dock att utmålet må omfatta annat inmutat område eller område som enligt 5 § 8) skall i där berört avseende vara likställt med inmutat område, därest innehavaren av inmutningsrätten därtill lämnar sitt medgivande.

Vid utmålets utläggande utanför det inmutade området skall vidare iakttagas, dels att annat inmutat område, som ej avses i första stycket, ej må utan medgivande av innehavaren beröras i vidare mån än som erfordras för att utmålet skall erhålla mot varandra vinkelräta gränslinjer vilka tanger förstnämnda inmutade område, dels ock att annat redan utlagt utmål ej till någon del må tagas i anspråk.

34 §.

Utom utmålet äger sökanden vid förrättningen få sig anvisad nödig mark dels för uppläggande av malm samt varp och andra avfallsprodukter dels ock för sådan byggnad eller annan anläggning, väg, transportba-

Utom utmålet äger sökanden vid förrättningen få sig anvisad nödig mark dels för uppläggande av malm samt varp och andra avfallsprodukter dels ock för sådan byggnad eller annan anläggning, väg, transportba-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

na eller kraftledning, som är erforderlig för gruvdriften eller därmed sammanhängande verksamhet. Där-
est för utförande av elektrisk kraft-
ledning erfordras Konungens till-
stånd, må dock mark därför icke an-
visas förrän sådant tillstånd erhållits.

na, kraftledning, *vattenledning eller avloppsledning*, som är erforderlig för gruvdriften eller därmed sam-
manhängande verksamhet. *Hotas visst område av ras eller sättningar, må det ock anvisas.* Därest för utfö-
rande av elektrisk kraftledning er-
fordras Konungens tillstånd, må dock
mark därför icke anvisas förrän så-
dant tillstånd erhållits.

Är fråga — — — — — är stadgat.

Jämväl den — — — — — prövas lämplig.

35 §.

Med ledning av vad vid förrätt-
ningen utrönts rörande utmålets stor-
lek skall bergmästaren uträkna och
i protokollet anteckna beloppet av
den årliga försvarsavgift, som enligt
55 § skall för utmålet erläggas.

Med ledning av vad vid förrätt-
ningen utrönts rörande utmålets stor-
lek skall bergmästaren uträkna och
i protokollet anteckna beloppet av
den årliga försvarsavgift, som enligt
55 § skall för utmålet erläggas. *Berg-
mästaren skall tillika i skrivelse till
envar uppgiven jordägare meddela,
dels att rätt till andel i försvarsavgift
tillkommer denne och hur stort be-
lopp som, såvitt vid förrättningen
kunnat utrönas, belöper på dennes
mark, dels ock hur han skall förfara
för att utfå beloppet. Är fråga om
mark som är samfälld för flera fas-
tigheter med skilda ägare, må med-
delandet tillställas den som förvaltar
samfälligheten eller en av delägarna i
densamma.*

42 §.

Vid utmålsförrättningen — — — — Konungens befallningshavande.

Då ersättning — — — — — anskaffas på gruvinnehavarens bekostnad.

Där ersättningen jämte ränta icke
inom föreskriven tid erlægges eller
hos Konungens befallningshavande
nedsättes, njute den till ersättningen
berättigade hos överexekutor skynd-

Där ersättningen jämte ränta icke
inom föreskriven tid erlægges eller
hos Konungens befallningshavande
nedsättes, njute den till ersättningen
berättigade hos överexekutor skynd-

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

sam handräckning för ersättnings utbekommande; ägande ock överexekutor på därom av den ersättningsberättigade gjord framställning förordna om gruvarbetets inställande, intill dess ersättningen erlagts eller uttagits.

sam handräckning för ersättnings utbekommande; ägande ock överexekutor på därom av den ersättningsberättigade gjord framställning förordna om gruvarbetets inställande intill dess ersättningen erlagts eller uttagits. *Sådant förordnande må dock ej meddelas förrän bergmästaren ytt-
rat sig i ärendet.*

Medel som — — — — — mot ränta.

45 §.

Önskas sedan utmål erhållits utvidgning eller minskning av utmålet eller ock reglering eller ny utstakning av dess gränser, eller yppas behov att för arbete ovan jord taga i anspråk ytterligare mark inom utmålet eller att för ändamål som omförmäles i 34 § få mark anvisad utanför utmålet, må ansökan därom göras hos bergmästaren; och gälle beträffande sådant ärende i tillämpliga delar vad om utmålsförrättning är stadgat, dock att, vad angår reglering eller ny utstakning av utmål, gränserna på djupet skola räknas på sätt vid utmålets tillkomst blivit tillämpat. *Uppkommer i fall varom nu är sagt fråga om utmålets utläggande utanför det inmutade området, skall hinder som i 5 § sägs gälla, ändå att det tillkommit efter mutsedelns utfärdande.*

Begäres att särskilda utmål som gränsa intill varandra må varda för gemensam gruvdrift till ett enda sammanlagda, äge kommerskollegium att därom förordna efter ty lämpligt prövas, utan avseende därå att det sammanlagda utmålet innefattar större vidd än eljest är tillåtet. Yrkas att utmål uppdelas i två eller flera sär-

Önskas sedan utmål erhållits utvidgning eller minskning av utmålet eller ock reglering eller ny utstakning av dess gränser, eller yppas behov att för arbete ovan jord taga i anspråk ytterligare mark inom utmålet eller att för ändamål som omförmäles i 34 § få mark anvisad utanför utmålet, må ansökan därom göras hos bergmästaren; och gälle beträffande sådant ärende i tillämpliga delar vad om utmålsförrättning är stadgat, dock att, vad angår reglering eller ny utstakning av utmål, gränserna på djupet skola räknas på sätt vid utmålets tillkomst blivit tillämpat. *I fråga om utmålets utläggande utanför det förut utmålslagda området, skall hinder som i 5 § sägs gälla, ändå att det tillkommit efter mutsedelns utfärdande.*

Begäres att särskilda utmål som gränsa intill varandra må varda för gemensam gruvdrift till ett enda sammanlagda, äge kommerskollegium att därom förordna efter ty lämpligt prövas, utan avseende därå att det sammanlagda utmålet innefattar större vidd än eljest är tillåtet. Yrkas att utmål uppdelas i två eller flera sär-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

skilda utmål, äge kommerskollegium meddela tillstånd till sådan uppdelning, när särskilda skäl därtill äro; och skall i fråga om verkställighet av sådan uppdelning gälla vad kommerskollegium därom förordnar. Vid sammanläggning eller uppdelning *varom nu är sagt* skola utmålsgränserna på djupet räknas lodräta, där detta kan ske utan intrång på annans utmål.

meddela tillstånd till sådan uppdelning, när särskilda skäl därtill äro; och skall i fråga om verkställighet av sådan uppdelning gälla vad kommerskollegium därom förordnar. *Har uppdelning skett, må därigenom uppkommet utmål utvidgas högst till den storlek som motsvarar dess andel i det ursprungliga utmålet. Hinder möter dock ej att rätten till utvidgning överlåtes från ett genom uppdelningen uppkommet utmål till ett annat.* Vid sammanläggning eller uppdelning av utmål skola utmålsgränserna på djupet räknas på sätt ursprungligen varit tillämpat.

5 KAP.

47 §.

Sedan mutsedel — — — — — utmålsförrättningen avslutats.

När anmälan — — — — — inmutningsrätten övergått.

Önskar kronan före anmälan om begagnande av kronoandel för erhållande av närmare kännedom om fyndigheten verkställa provborrning eller annan liknande undersökning av mera begränsad omfattning, må kronan efter utmålsläggningen verkställa sådan undersökning inom den del av utmålet, varöver inmutaren förfogar för gruvarbetet. Kronan äger därvid i nödig utsträckning använda för gruvarbetet avsedda anläggningar. Uppstår genom undersökningen skada eller intrång, skall kronan utgiva ersättning därför. Beträffande tvist om ersättning skall vad i 18 § stadgas för där avsett fall äga motsvarande tillämpning. Inmutaren och kronan skola på begäran tillhandahålla varandra resultaten av verkställda undersökningar.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

49 §.

- 1 mom. Vid sitt — — — — — slag, nämligen:
 1) byggnader och — — — — — kronans inträde;
 2) utgifter till — — — — — av ersättningsmedel;
 3) kostnader för — — — — — och dylikt).

Kronan vare ock pliktig att enligt de i 37 § angivna grunderna i förhållande till sin andel ersätta inmutaren för att denne tillhörig mark tages i anspråk för gruvdriften eller för att han eljest därigenom lider förlust, intrång eller annan skada.

6 KAP.

51 §.

Sedan utmål — — — — — inmutningsbara mineral.

Brutna inmutningsbara mineral, som finnas inom utmålet och härröra från äldre gruvbrytning, tillfalla gruvinnehavaren, i den mån desamma icke enligt vad i 57 § stadgas må av förre gruvinnehavaren bortföras. Gruvinnehavaren må dock ej tillgodogöra sig varp som är föremål för rätt på grund av särskild inmutning enligt äldre författning.

Från äldre gruvbrytning härrörande icke uppfordrade inmutningsbara mineral ävensom uppfordrade inmutningsbara mineral, som kvarligga inom utmålet på löst mark, tillfalla gruvinnehavaren, i den mån desamma icke enligt vad i 57 § stadgas må av förre gruvinnehavaren bortföras. Gruvinnehavaren må dock ej tillgodogöra sig varp som är föremål för rätt på grund av särskild inmutning enligt äldre författning.

Under undersökningstiden — — — — — framställt begäran.

52 §.

Gruvinnehavaren må — — — — — inmutningsbara mineralen.

Av de icke inmutningsbara mineraliska ämnen som före eller efter utmålsläggningen brutits må gruvinnehavaren använda vad vid gruvarbetet behöves. Vad av dessa ämnen icke användes må han ock tillgodogöra sig, såframt det icke av jordägaren, mot erläggande av gottgörelse för brytnings- och uppfodringskost-

Av de icke inmutningsbara mineraliska ämnen som före eller efter utmålsläggningen brutits må gruvinnehavaren använda vad vid gruvarbetet behöves samt dessutom tillgodogöra sig allt som ej förrän vid anrikning eller därmed likställt förfarande kan avskiljas från de inmutningsbara mineralen. Gruvinnehava-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nader, avhämtas inom sex månader efter tillsägelse.

ren må ock i övrigt tillgodogöra sig icke inmutningsbara mineraliska ämnen, såframt de icke av jordägaren, mot erläggande av därå av gruvinnehavaren nedlagda kostnader, avhämtas inom sex månader efter tillsägelse.

Uppstår tvist — — — — — slutligen bestämt.

Vad i — — — — — eller uranförening.

53 §.

Jordägaren vare berättigad att av gruvinnehavaren erhålla en avgäld, motsvarande en procent av värdet av alla de inmutningsbara mineral som inom utmålet brutits och uppfordrats. Avgäld varom nu är sagt beräknas dock ej för något år högre än till 5 000 kronor och skall upphöra att utgå, sedan regelbunden brytning av inmutningsbara mineral pågått inom utmålet under sammanlagt tjugu år. Finnas inom utmålet flera jordägare, njute de lott i avgälden efter som de äga del i jorden.

Avgälden skall för varje år erläggas inom mars månad nästföljande år. Uppstår tvist om beloppet av avgälden, skall vad i 18 § stadgas för där avsedd tvist äga motsvarande tillämpning.

Jordägaren vare berättigad att av gruvinnehavaren erhålla en avgäld, motsvarande en procent av värdet av alla de inmutningsbara mineral som inom utmålet brutits och uppfordrats. Avgäld varom nu är sagt beräknas dock ej för något år högre än till 5 000 kronor och skall upphöra att utgå, sedan regelbunden brytning av inmutningsbara mineral pågått inom utmålet under sammanlagt tjugu år. *Sker sammanläggning eller uppdelning av utmål vare sådan åtgärd utan verkan i de hänseenden, varom nu är fråga.* Finnas inom utmålet flera jordägare, njute de lott i avgälden efter som de äga del i jorden.

Avgälden skall för varje år erläggas inom mars månad nästföljande år till jordägaren eller, där flera jordägare finnas, till den person, vilken de hava att utse. Uppstår tvist om beloppet av avgälden, skall vad i 18 § stadgas för där avsedd tvist äga motsvarande tillämpning.

54 §.

Gruvinnehavaren äger icke använda utmålet i dagen eller under jord för annat ändamål än gruvarbete och därmed sammanhängande verk-

Gruvinnehavaren äger icke använda utmålet i dagen eller under jord för annat ändamål än gruvarbete och därmed sammanhängande verk-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

samhet för produkternas tillgodogörande.

I dagen må utmålet på sätt nu är sagt användas allenast till den del det blivit inlöst.

Det åligger gruvinnehavaren att omkring det inlösta området ensam hålla det stängsel som är nödigt.

samhet för produkternas tillgodogörande och ej heller område, som han utom utmål fått sig anvisat enligt 34 §, för annat än där avsett ändamål.

I dagen må utmålet på sätt i första stycket är sagt användas allenast till den del det blivit inlöst.

Det åligger gruvinnehavaren att å område inom eller utom utmål, som tagits i anspråk för de i första stycket avsedda ändamål, ensam hålla det stängsel som är nödigt.

7 KAP.

55 §.

Det åligger — — — — — icke uttagas.

Avgiften skall förskottsvis för varje år senast den 31 december föregående år inbetalas till bergmästaren samt vara åtföljd av uppgift å gruvinnehavarens eller, där flera delägare i gruvan finnas, gruvföreståndarens namn och postadress.

Avgiften skall förskottsvis för varje år senast den 31 december föregående år inbetalas till bergmästaren samt vara åtföljd av uppgift å namn och postadress beträffande dels gruvinnehavaren eller, där flera delägare i gruvan finnas, gruvföreståndaren, dels ock de jordägare som enligt för gruvinnehavaren tillgängliga uppgifter äro berättigade till andel i avgiften.

56 §.

Försummar gruvinnehavaren att inom tid som i 55 § sägs erlægga försvarsavgift, skall han senast den 31 mars påföljande år till bergmästaren inbetala dubbel avgift, vid äventyr, om det försummas, att rätten till gruvan förverkas.

Det åligger bergmästaren att senast den 15 januari i rekommenderat brev till den i gruvregistret antecknade innehavaren av gruvan eller an-

Försummar gruvinnehavaren att inom tid som i 55 § sägs erlægga försvarsavgift, skall han senast den 31 mars påföljande år till bergmästaren inbetala dubbla beloppet av vad han försummat att betala; och skall vad i enlighet härmed erlägges utöver avgift enligt 55 § fördelas på sätt där är stadgat.

Det åligger bergmästaren att senast den 1 februari i rekommenderat

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

mäld gruvföreståndare översända påminnelse om avgiftens erläggande med angivande av det belopp som skall inbetalas samt äventyret om det försummas.

Varder rätten till gruvan förverkad, skall bergmästaren omedelbart i rekommenderat brev sända meddelande därom dels till gruvinnehavaren, dels ock till den myndighet som förvaltar kronans gruvegendom. I enahanda ordning skall bergmästaren, där så ske kan, underrätta jordägaren om gruvrättens förverkande.

brev med mottagningsbevis till den i gruvregistret antecknade innehavaren av gruvan eller anmäld gruvföreståndare översända påminnelse om avgiftens erläggande med angivande av det belopp som skall inbetalas, tiden för inbetalningen samt äventyret om det försummas. Har sådan påminnelse senast den 15 mars kommit den i gruvregistret antecknade innehavaren av gruvan eller anmäld gruvföreståndare tillhanda, men har det i påminnelsen angivna beloppet det oaktat icke inbetalats senast den 31 mars, vare gruvrätten vid utgången av nämnda dag förverkad, såframt bergmästaren meddelar beslut därom före utgången av samma år.

Beslutet om förverkande skall bergmästaren omedelbart i rekommenderat brev översända dels till den i gruvregistret antecknade innehavaren av gruvan eller anmäld gruvföreståndare, dels ock till den myndighet som förvaltar kronans gruvegendom. I enahanda ordning skall bergmästaren, där så ske kan, underrätta jordägaren om gruvrättens förverkande.

57 §.

Då rätt till gruva förverkats, vare gruvinnehavaren förlustig all rätt dels till de vid tiden för förverkandet inom utmålet befintliga icke uppfordrade inmutningsbara mineral, dels till de för gruvans styrka och bestånd verkställda byggnader, dels ock till den mark som inom eller utom utmålet blivit upplåten till gruvdriften.

Då rätt till gruva förverkats, vare gruvinnehavaren förlustig all rätt dels till de vid tiden för förverkandet inom utmålet befintliga icke uppfordrade inmutningsbara mineral, dels till de för gruvans styrka och bestånd verkställda byggnader, dels till den mark som inom eller utom utmålet blivit upplåten till gruvdriften, *dels ock till stängsel som det ålegat gruvinnehavaren att hålla.*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

För gruvdriften gjorda anläggningar, som icke äro att hänföra till de i första stycket omförmälda, ävensom ur gruvan uppfordrade inmutningsbara mineral må under högst två år efter förverkandet kvarligga för gruvinnehavarens räkning; till det som icke inom nämnda tid borttagits have gruvinnehavaren förlorat all rätt.

Efter förverkandet vare jordägaren berättigad att utan lösen förfoga över den mark som varit upplåten för gruvdriften. Annan förverkad egendom tillfalle *kronan*; dock skola de för gruvans styrka och bestånd verkställda byggnader övergå till den som i laga ordning förvärvar rätt till gruvans bearbetande.

För gruvdriften gjorda anläggningar, som icke äro att hänföra till de i första stycket omförmälda, ävensom ur gruvan uppfordrade inmutningsbara mineral må under högst två år efter förverkandet *avgiftsfritt* kvarligga för gruvinnehavarens räkning; till det som icke inom nämnda tid borttagits have gruvinnehavaren förlorat all rätt.

Efter förverkandet vare jordägaren berättigad att utan lösen förfoga över den mark som varit upplåten för gruvdriften. Annan förverkad egendom tillfalle *ock jordägaren*; dock skola de för gruvans styrka och bestånd verkställda byggnader *ävensom stängsel som i första stycket sägs utan lösen* övergå till den som i laga ordning förvärvar rätt till gruvans bearbetande *och skall beträffande brutna inmutningsbara mineral gälla vad därom i 51 § andra stycket är stadgat*.

8 KAP.

63 §.

Vilja några — — — — — brytningen erfordras.

Av den — — — — — stycket sägs.

Vill delägare, som ej från början anmält sig till deltagande i den större brytningen, sedermera ansluta sig till denna, må det ske efter tillkännagivande å stämman eller skriftlig anmälan hos gruvföreståndaren. Sådan delägare vare skyldig att i förhållande till sin lott i gruvan *utgiva ersättning för den nedlagda merkostnad för anläggningar, maskiner, redskap och förråd, som påkallats av den större brytningen, efter det värde*

Vill delägare, som ej från början anmält sig till deltagande i den större brytningen, sedermera ansluta sig till denna, må det ske efter tillkännagivande å stämman eller skriftlig anmälan hos gruvföreståndaren. Sådan delägare vare skyldig att i förhållande till sin lott i gruvan *ersätta av den större brytningen påkallad merkostnad för anskaffad egendom eller nedlagd kostnad av slag som angivas i 49 § enligt där stadgade grunder.*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

egendomen har vid delägarens anslutning.

Vad ovan i denna paragraf är stadgat för det fall att några delägare vilja bryta mera och andra mindre skall äga motsvarande tillämpning, om några delägare vilja börja brytning eller efter utmåsläggningen företaga arbeten för undersökning av fyndighet och andra icke vilja deltaga däri.

Uppstår i — — — — — motsvarande tillämpning.

10 KAP.

68 §.

Kommerskollegium och bergsstatstjänstemännen skola *över gruvdriften utöva sådan tillsyn, att icke genom sättet för gruvbrytningen fara uppstår för annans egendom.*

Kommerskollegium och bergsstatstjänstemännen skola *utöva sådan tillsyn över grubarbetet att icke därigenom fara uppstår för annans egendom.*

Om arbetstagares — — — — — i arbetarskyddslagen.

69 §.

De i — — — — — äger rum.

Utfraktsvägar och — — — — — eller icke.

Är gruva ej under arbete och kan annan i arbete varande gruva därigenom bliva besvärad av ökat vattentillopp, skall bergmästaren tillse att till förekommande härav lämpliga åtgärder vidtagas.

Är gruva ej under arbete och kan annan i arbete varande gruva därigenom bliva besvärad av ökat vattentillopp, skall bergmästaren, *vare sig rätten till förstnämnda gruva äger bestånd eller icke*, tillse att till förekommande härav lämpliga åtgärder vidtagas.

70 §.

Vid påbörjande av *regelbunden brytning* så ock vid nedläggande av *gruvdriften* för längre tid än två månader samt vid dess återupptagande skall anmälan därom utan dröjsmål göras hos bergmästaren. Det åligger *denne* att om inkommen anmälan omedelbart underrätta den myndig-

Vid påbörjande av *grubarbete* så ock vid nedläggande av *arbetet eller vid dess avbrytande* för längre tid än två månader samt vid dess återupptagande skall anmälan därom utan dröjsmål göras hos bergmästaren. *Då regelbunden brytning av inmutningsbara mineral påbörjas, skall ock an-*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

het som förvaltar kronans gruvegen-
dom.

mälan därom göras. Det åligger *berg-
mästaren* att om inkommen anmälan
omedelbart underrätta den myndig-
het som förvaltar kronans gruvegen-
dom.

Denna lag — — — — — januari 1940.

Genom denna — — — — — vissa län.

Har före — — — — — är stadgat.

2. Bestämmelserna i 39—48 §§
gruvestadgan om arbetsskyldighet
och om vilostånd skola icke tilläm-
pas utan skola i stället gälla bestäm-
melserna i 7 kap. denna lag med
iakttagande dock:

att den årliga försvarsavgiften ej
må överstiga femtio kronor för varje
utmål;

att, därest — — — efter lagens
ikraftträdande.

2. Bestämmelserna i 39—48 §§
gruvestadgan om arbetsskyldighet
och om vilostånd skola icke tilläm-
pas utan skola i stället gälla bestäm-
melserna i 7 kap. denna lag med
iakttagande dock:

att den årliga försvarsavgiften ej
må överstiga femtio kronor för varje
utmål; *skolande likväl, där efter den
31 december 1939 utmål utvidgas,
vad nu sagts gälla allenast den del
som sagda dag ingick i utmålet samt,
där efter nämnda tidpunkt utmål
sammanlägges med annat utmål, ett-
vart av de i sammanläggningen in-
gående utmålen i det avseende var-
om nu är fråga fortfarande anses
som särskilt utmål;*

att, därest — — — efter lagens
ikraftträdande.

3. Bestämmelserna i — — — — — eller uranförening.

8. *Vad i 47 § tredje stycket är stad-
gat om rätt för kronan att före an-
mälan om begagnande av kronoan-
del verkställa probborrning eller an-
nan liknande undersökning av mera
begränsad omfattning, om ersättning
därför samt om tillhandahållande av
resultaten av verkställda undersök-
ningar skall äga motsvarande till-
lämpning för det fall att jordägare,
som äger anmäla sig till begagnande
av jordägareandel, önskar verkställa
dylik undersökning.*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.

Äldre lag skall tillämpas i följande hänseenden:

1) beträffande frågor, som avses i 5 §, i inmutningsärende där ansökning gjorts före nya lagens ikraftträdande;

2) beträffande frågor, som avses i 17 §, om inmutningsrätt beviljats före nya lagens ikraftträdande;

3) beträffande tiden för anmälan om begagnande av kronoandel, om utmål utlagts före nya lagens ikraftträdande;

4) beträffande förhållanden, som i 51 § andra stycket och 57 § sägs, om gruvrätten förverkats före nya lagens ikraftträdande; samt

5) beträffande storleken av försvarsavgift för tidigare år än 1954 för utvidgade eller sammanlagda utmål som avses i punkten 2 i övergångsbestämmelserna till gruvlagen.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom första kammaren väckt motion nr 160 av herr *De Geer*, vari hemställes att högsta beloppet för den i 53 § gruvlagen föreskrivna avgälden måtte höjas till 7 500 kronor samt att högsta beloppet för den i 55 § samma lag omförmälda försvarsavgiften måtte höjas till 15 kronor för varje hektar.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda lagförslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionären åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås åtskilliga ändringar i gruvlagen. Dessa beröra ej lagstiftningens huvudgrunder utan ha i stort sett karaktär av detaljändringar i olika hänseenden. Bland annat föreslås ändringar av bestämmelserna om förfarandet vid flera samtida inmutningsansökningar, hinder

mot inmutning och utmål, undersökningstidens längd i speciella fall, utläggande av utmål över angränsande inmutning, ianspråktagande av mark utom utmål, kallelse till och utevaro från utmålsförrättning, årlig avgäld enligt 53 §, stängsel, försvarsavgift och förverkande. I huvudsakligen förtydligande syfte föreslås vidare jämkningar i lagreglerna om undersökningsarbetet, om rätt för gruvinnehavaren att tillgodogöra sig icke inmutningsbara mineral och om rätten till brytning då flera delägare finnas. Slutligen förordas tillägg om rätt för kronan respektive jordägaren att göra provborrningar före anmälan om begagnande av kronoandel (jordägareandel).

Lagändringarna föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1953.

Inledning.

Gruvlagen den 3 juni 1938, som trädde i kraft den 1 januari 1940, är tillämplig på alla därefter sökta inmutningar och därpå grundade utmål. I fråga om äldre gruvor, vilka alltjämt dominera i fråga om såväl antal som betydelse, är i princip äldre rätt tillämplig, men stora delar av gruvlagen ha genom övergångsbestämmelser gjorts tillämpliga även på dem.

Gruvlagen bygger på inmutningssystemet. Detta innebär, att envar äger genom inmutning erhålla rätt att undersöka och bearbeta mineralfyndigheter av vissa slag å egen eller annans mark. Sker inmutning av annan än kronan, är kronan berättigad att till hälften med inmutaren njuta andel i gruvföretaget (kronoandel). Beträffande de gruvor som tillkommit före gruvlagens tid har jordägaren denna rätt (jordägareandel). Inmutningsområdet, som skall vara cirkelformigt, hade enligt 1884 års stadga en radie av 100 meter, men skall enligt gruvlagen ha 200 meters radie. Som en följd härav utökades också utmålets (arbetsområdets) maximiareal i gruvlagen från 4 till 16 hektar. Såsom kompensation åt jordägaren för jordägareandelens borttagande infördes i gruvlagen dels principen om 50 procents tillägg till värdet vid bestämmandet av ersättning åt jordägaren för mark, skada och intrång och dels föreskrift om en årlig avgäld till jordägaren motsvarande en procent av värdet av de brutna och uppfordrade inmutningsbara mineralen. De gamla formerna för försvar av gruvrätten medelst försvarsarbete samt eventuellt försvarsavgift (50 kronor för varje utmål) eller vilostånd ersattes i gruvlagen med en obligatorisk försvarsavgift av 10 kronor för varje hektar av utmålets areal oberoende av om arbete inom utmålet utfördes eller ej. Försvarsavgiften delas lika mellan kronan och jordägaren.

I särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t den 29 december 1938, den 14 november 1946 samt den 19 februari och den 30 september 1947 har kommerskollegium hemställt om översyn av gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314). Jämväl Jernkontorets gruvbyrå har i skrivelse till chefen för justitiedepartementet den 2 juni 1947 gjort hemställan om ändringar i lagen. Över sist-

nämnda skrivelse har kommerskollegium — med bifogande av yttranden från samtliga bergmästare — avgivit infordrat utlåtande i sin berörda framställning den 30 september 1947. Genom beslut den 3 december 1948 har Kungl. Maj:t tillkallat revisionssekreteraren Hugo Digman för att inom justitiedepartementet biträda med utredning för översyn av gruvlagstiftningen. För fullgörande av nämnda uppdrag har utredningsmannen i september 1949 avgivit en *promemoria angående gruvlagen*.

Över denna promemoria med därvid fogat lagförslag ha efter *remiss* utlåtanden avgivits av kommerskollegium (med bifogande av yttranden av samtliga bergmästare), domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, länsstyrelserna i Örebro, Kopparbergs, Västerbottens och Norrbottens län, Jernkontoret, Svenska teknologföreningen, Sveriges industriförbund och Sveriges lantbruksförbud. Remissvaren giva över lag uttryck för tillfredsställelse med förslagen i promemorian.

Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, har i propositionen inledningsvis uttalat bl. a. följande. »Gruvlagen den 3 juni 1938 har nu varit i kraft i elva år. Under denna tid ha åtskilliga erfarenheter vunnits rörande bestämmelsernas tillämpning i praktiken. Med ledning av dessa erfarenheter ha gjorts ett flertal framställningar om ändringar i lagen. Frågan härom har såsom förut nämnts varit föremål för särskild utredning. Av denna utredning och de däröver avgivna remissvaren torde även framgå, att i åtskilliga hänseenden ändringar äro erforderliga eller önskvärda. Dessa beröra ej lagstiftningens huvudgrunder utan ha i stort sett karaktär av detaljändringar i olika hänseenden. De frågor, som i utredningsmannens promemoria utmynnat i förslag till ändringar i lagtexten, har jag, med några undantag, upptagit till behandling. Däremot har jag utelämnat de utredningar, som ej lett till ändringsförslag.»

Utskottet vill nu i särskilda avsnitt lämna en redogörelse för de i propositionen framlagda förslagen.

Tvist mellan samtidiga inmutare. (3 §.)

I 3 § första stycket stadgas, att inmutningsrätten gäller i förhållande till andra inmutare från och med den dag då ansökningen därom inkom till bergmästaren. I andra stycket i samma paragraf regleras det fall, då flera samma dag inkommit med ansökningar, som helt eller delvis avse samma område; då skall bergmästaren meddela dem var sin mutsedel och de få lika rätt i det område som är gemensamt. Den som kan visa att han först upptäckt fyndigheten får dock ensam rätt till området, såvida icke fyndigheten är belägen på område, som förut varit inmutat eller belagt med utmål.

I promemorian har i anslutning till 3 § andra stycket anförts, att det bleve beroende på tvist vid domstol om någon av flera samtida sökande skulle tillerkännas företrädesrätt. Det förhållande, som sålunda komme att föreligga mellan samtida sökande som erhållit mutesedel, kännetecknades av att alla hade rätt att utföra undersökningsarbete och skyldighet att fullgöra de därmed förenade förpliktelserna. Vissa komplikationer kunde i samband därmed uppkomma och då en av inmutarna gjorde anspråk på att ensam äga rätt till inmutningen, kunde dessa komplikationer förväntas bli mera svårlösta än om intressenternas rätt ej vore föremål för tvist. Det syntes mera naturligt att en tvist av detta slag avgjordes av domstol innan inmutning beviljades.

I promemorian har vidare anförts — under uppgift att kommerskollegium föreslagit, att ordet fyndighet i 3 § andra stycket skulle ersättas med ordet fyndställe — att en viss saklig skillnad föreläge mellan de båda uttrycken. Av motiven till 3 § syntes framgå, att undantagsstadgandet beträffande fyndighet å område som förut varit inmutat eller belagt med utmål hade den innebörd som låge i det av kollegium förordade uttrycket.

Inskränkningar i inmutat område. (4 §.)

I 4 § första stycket stadgas, att inmutat område skall vara cirkelformigt med 200 meters radie, dock med den inskränkning i områdets yta som betingas av hinder enligt 5 §. Enligt 9 § 3 mom. skall bergmästaren bevilja inmutningsrätt till det område, som enligt vad i 4 § stadgas skall utgöra inmutat område.

I promemorian ha i anslutning till dessa stadganden upptagits följande två spörsmål:

1) Kunde på sökandens begäran visst område inom inmutningscirkeln undantagas från inmutningen, t. ex. med hänsyn till att eljest svårigheter skulle uppstå på grund av oklara äganderättsförhållanden till området?

2) Om det inmutade området ursprungligen inskränkts på grund av hinder enligt 5 §, skulle området då automatiskt utvidgas om hindret upphörde?

I promemorian har härefter — beträffande frågan om undantag på sökandens begäran av visst område inom inmutningscirkeln — anförts att sådant undantag ej syntes vara förenligt med gruvlagen sådan den nu vore utformad. Någon anledning att hindra att en sådan möjlighet av praktiska skäl öppnades syntes dock knappast föreligga. I regel syntes betydelselösa områden, som på grund av exempelvis oklara äganderättsförhållanden skulle onödigt tynga förfarandet, kunna undvikas genom inmutningscirkelns placering, men i vissa fall vore detta måhända ej möjligt. Under hänvisning härtill har i promemorian föreslagits att i 4 § första stycket skulle upptagas ett tillägg av innehåll att, när särskilda skäl därtill vore, även annan inskränkning i områdets yta på begäran av inmutaren kunde ske.

Slutligen har i promemorian föreslagits att genom tillägg av orden »vid mutsedelns utfärdande» i 4 § första stycket skulle i lagtexten tydligt uttryckas, att bortfallande inmutningshinder ej medförde att det inmutade området utsträcktes.

Inmutningshinder. (5 §.)

5 § innehåller bestämmelser om att inmutningspunkten ej får vara belägen på och ej heller inmutat område omfatta områden av viss beskaffenhet. Enligt 31 § första stycket gälla hinder av ifrågavarande slag, som förefunnits vid mutsedelns utfärdande, även beträffande utläggande av utmål.

Punkterna 1 och 2. Statsgruvefält och nationalpark.

Enligt 5 § 1) föreligger hinder som nyss nämnts beträffande område å kronojord, som genom beslut av Konung och riksdag förklarats skola utgöra statsgruvefält; inmutning må dock på sådant område beviljas för kronans räkning. I 5 § 2) stadgas, att nationalpark utgör hinder mot inmutning.

Beträffande nationalparker stadgas i 1 § lagen den 25 juni 1909 om nationalparker, att om kronan tillhörigt område blivit avsatt till nationalpark, det skall vara förbjudet, bland annat, att inom nationalparken bearbeta mineralfyndighet eller bortföra mineral. Enligt 3 § i dess ursprungliga lydelse kunde Konungen föreskriva de undantag från vad i 1 § stadgades, som kunde finnas nödiga för parkens bevakning och skyddande mot fara, för vetenskapliga forskning, för resors underlättande och resandes härbärgerande samt för utövande av den jakt och det fiske, som prövades utan olägenhet kunna medgivas, så ock för annat ändamål, om det vore förenligt med det med nationalparken avsedda syftet. Genom lagen den 15 juni 1945 om ändring i lagen om nationalparker tillades i slutet av 3 § orden »eller synnerliga skäl därtill äro». Ändringen föranleddes av en hemställan från statens industrikommission om sådana åtgärder att möjligheter tillskapades för ett enskilt företag att bryta magnesit inom Sarjeks nationalpark.

Under hänvisning till sistnämnda lagändring har i *promemorian* uttalats, att förutsättningen för att bryta magnesit vore, att inmutningsrätt kunde beviljas. För att det syfte, som avsåges med 1945 års ändring i lagen om nationalparker, skulle uppnås, syntes en motsvarande ändring därför böra ske i 5 § 2) gruvlagen, vilket även medförde viss jämkning i 6 §. Skäl syntes föreligga att i nu förevarande hänseende likställa statsgruvefält med nationalparker och att sålunda även beträffande statsgruvefält medgiva Kungl. Maj:t en restriktiv dispensrätt.

Sveriges geologiska undersökning har anfört bl. a. följande: »Innan dispens beviljades borde något statligt organ på sökandens bekostnad företaga undersökning på platsen. Vidare vore det — med hänsyn till att inmut-

ningen automatiskt medförde tillstånd till åtgärder, som innebure synnerligen störande ingrepp i nationalparken — ett mycket viktigt önskemål att särskilda villkor kunde knytas till dispensen, exempelvis beträffande väg och transportsätt, för att begränsa skadegörelse å nationalparken, även om dessa villkor skulle strida mot den rätt som eljest tillkomme inmutare.»

Departementschefen. »Enligt min mening är införandet av en restriktiv dispensmöjlighet beträffande inmutning å statsgruvefält och nationalpark motiverat dels med hänsyn till speciella fall av det slag som föranledde det i promemorian omnämnda tillägget till 3 § lagen om nationalparker och dels för andra fall då det kan anses i hög grad önskvärt att en inmutning på område av ifrågavarande slag får beviljas och detta kan ske utan att de syften eftersättas som motivera förevarande hindersbestämmelser. Beträffande statsgruvefälten tillkommer att dispensmöjligheten kan vara lämplig under övergångstiden till dess en eventuell allmän revision av institutionen genomförts. I enlighet härmed tillstyrker jag i princip den av utredningsmannen föreslagna dispensrätten för Kungl. Maj:t beträffande såväl statsgruvefält som nationalparker.

Det synes lämpligt, att hinder mot inmutning inträder redan då förslag väckts om ett områdes förklarande för statsgruvefält eller nationalpark, så att inmutning ej kan sökas medan en sådan fråga är föremål för övervägande. Emellertid bör den begränsningen föreskrivas att sådan verkan endast tillerkännes förslag som framställts av statlig myndighet.

Vad beträffar de av Sveriges geologiska undersökning anförda speciella synpunkterna ligger det i sakens natur, att den som söker dispens själv får bekosta de undersökningar som befinnas erforderliga för beviljande av dispensen och att som villkor jämväl uppställas, att statligt organ verkställer erforderlig undersökning. Vidare torde det vara möjligt, utan att särskilt stadgande därom införes, att vid dispensen knytas sådana villkor som kunna anses erforderliga för att tillgodose de intressen som hindersbestämmelserna avse att skydda.»

Punkt 6. Boningshus eller annan åbyggnad etc.

I 5 § 6) upptages som inmutningshinder område på mindre avstånd än 100 meter från boningshus eller från annan åbyggnad, där den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård. Hindret kan upphävas genom att medgivande till inmutning lämnas av såväl ägare som nyttjanderätts-havare.

I promemorian har uttalats, att det syntes motiverat, att friliggande trädgårdar (handelsträdgårdar) och sådana byggnader som sport- och sommarstugor samt fäbodrar icke finge utgöra hinder för inmutning. En något restriktivare tillämpning än som måhända vore möjligt med nuvarande bestämmelser syntes därför önskvärd. Skyddet borde i fråga om bostads-

hus begränsas till byggnad, som vore avsedd att stadigvarande användas till bostad, och såsom förutsättning för skydd för trädgård borde föreskrivas, att trädgården skulle ligga vid bostadshus eller gård.

Departementschefen, vid lagrådsremissen. »Det synes motiverat att, på sätt utredningsmannen föreslagit, det i 5 § 6) gruvlagen stadgade skyddet för boningshus och trädgård något begränsas. Sålunda torde det endast böra avse byggnad som är avsedd att stadigvarande användas till bostad samt trädgård som är belägen vid sådan bostadsbyggnad. På grund härav och då förslaget ej föranlett någon erinran under remissbehandlingen, biträder jag att ändring i förevarande avseende kommer till stånd.»

Lagrådet. »Då man enligt det remitterade förslaget inskränkt skyddet för bostadshus genom att från skydd utesluta sport- och sommarstugor och andra boningshus, som ej äro avsedda att stadigvarande användas till bostad, men utan inskränkning bibehållit skyddet för tomtplats, synes man ha förbisett, att sistnämnda förhållande i många fall skulle göra den föreslagna lagändringen beträffande bostadshus verkningslös. Även om man nämligen icke vill göra gällande, att området närmast varje bostadshus kan anses som tomtplats, är i varje fall uppenbart, att till många sommarvillor och andra dylika boningshus hör tomtplats. I dessa fall skulle alltså, om lagen tolkades efter sin ordalydelse, byggnader av nämnda slag komma i åtnjutande av skydd indirekt genom skyddet för den omgivande tomtplatsen. För att undvika detta skulle man kunna i lagtexten stryka ordet 'från' närmast före 'trädgård vid bostadsbyggnad som nyss nämnts', varigenom icke blott trädgård utan även tomtplats som inmutningshinder bleve beroende av belägenhet vid byggnad, avsedd att stadigvarande användas till bostad.»

Departementschefen ansluter sig i propositionen till lagrådets förslag.

Punkt 7. Elektrisk kraftstation och industriell anläggning.

I 5 § 7) stadgas skydd mot inmutning för område, som upptages av elektrisk kraftstation eller industriell anläggning. Medgivande från ägaren undanröjer även i detta fall hindret.

I *promemorian* har anförts, att det syntes önskvärt, att en avvägning verkställdes av myndighet rörande de intressen som konkurrerade och som ej kunde på överenskommelsens väg förenas. På grund därav föresloges ett tillägg till 5 § 7) av innehåll att Kungl. Maj:t kunde meddela dispens från denna hindersbestämmelse.

Departementschefen, vid lagrådsremissen. »Det synes motiverat, att denna hindersbestämmelse, som infördes i gruvlagstiftningen år 1938, förbindes med möjlighet till dispens. Fall kunna tänkas förekomma, då det

skulle framstå såsom otillfredsställande att exempelvis ägaren av en obetydlig industriell anläggning skulle kunna motsätta sig undersökning och utnyttjande av en värdefull fyndighet eller begagna det i gruvlagen stadgade hindret för att framtvunga oskäligen ersättning. Jag biträder därför det i promemorian framlagda förslaget. Vid dispens torde, utan särskilt stadgande därom, kunna knytas de inskränkande villkor som kunna finnas påkallade. Dispensärenden av ifrågavarande slag torde böra behandlas av Kungl. Maj:t.»

Lagrådet. »Då enligt det föreliggande förslaget Konungens tillstånd erfordras för att inmutning utan vederbörande sakägares medgivande skall kunna beviljas i fall, som avses i 5 § 7), skulle, därest nuvarande formulering av 11 § 2 mom. andra stycket bibehölles oförändrad, allmän åklagare på grund av den där upptagna hänvisningen till 9 § 2 mom. 1) äga föra talan i fall, varom i 5 § 7) är fråga. En sådan konsekvens lär icke vara avsedd. Med hänsyn härtill synes avfattningen av andra stycket i 11 § 2 mom. böra undergå viss jämkning.»

Punkt 8. Inmutning och utmål.

Enligt 5 § 8) utgör förut inmutat område eller utlagt utmål hinder mot inmutning.

I *promemorian* har anförts, att det syntes ovedersägligt, att en gruvnehavare, som begärt utvidgning av sitt utmål, ej borde i fråga om rätten till utvidgning stå tillbaka för annan person som under tiden till dess för rättning för utvidgning hölles sökte ny inmutning på ifrågavarande område. Söktes inmutning samma dag som ansökan om utvidgning av utmål gjordes, borde den senare ansökningen ha företräde.

Departementschefen. »Förslaget innebär, att område, som är föremål för ansökning om utvidgning av utmål, skall, i de hänseenden varom i denna paragraf är fråga, likställas med inmutat område, i den mån området kan komma i fråga för utvidgningen. Under remissförfarandet har någon erinran ej gjorts mot förslaget och jag biträder i sak att ändringen kommer till stånd.»

Skyldigheten att i inmutningsansökan lämna uppgift om jordägarna. (6 §.)

I denna paragraf meddelas bestämmelser rörande ansökning om inmutningsrätt. Enligt 6 § 2 mom. 3) skall sökanden i ansökningen uppgiva fastighet, där det med ansökningen avsedda området är beläget, ävensom ägarens namn, yrke, hemvist och postadress.

I *promemorian* har understrukits, att det vore uppenbart att den uppgiftsskyldighet, som ålåg sökande av inmutning eller utmål, kunde vara mycket betungande. Detta gällde måhända främst det fall, då område

som berördes av inmutning eller utmål utgjordes av samfällad mark med ett mycket stort antal delägare. Om i ett sådant fall bysamfällighetslagens regler vore tillämpliga, gällde enligt 5 § sista stycket i nämnda lag, att syssloman eller, om flera vore utsedda, dessa ägde, där ej för visst fall delägarna annorlunda bestämt, att i mål, som rörde förvaltningen, tala och svara för delägarna. Kallelse enligt 23 § 3 mom. gruvlagen kunde i ett sådant fall tillställas ledamot av styrelsen eller förvaltaren i stället för de särskilda delägarna. Det ville synas som om den lättnaden skulle kunna beredas sökande av inmutning eller utmål att i 6 § 2 mom. 3) och i 21 § 1 mom. 4) och 5) medgäves att, då mark vore samfällad för flera fastigheter med skilda ägare och för samfälligheten funnes känd styrelse eller annan som vore satt att den förvalta, uppgift endast behövde lämnas om ledamöterna i styrelsen eller förvaltaren.

Ändringar i 6 §, föranledda av ändringarna i 5 §.

I 6 § 3 mom. meddelas bestämmelser om de handlingar som skola fogas vid inmutningsansökning. Enligt 2) i detta moment skall, där jämlikt 5 § 5), 6), 7) eller 9) särskilt medgivande kräves för inmutning, företes handling utvisande att sådant medgivande lämnats. Vidare skall enligt 3) i samma moment, där sökanden är svenskt bolag eller svensk ekonomisk förening, vid ansökningen fogas handlingar utvisande sökandens rätt att verkställa inmutningen eller, om sökanden icke innehar sådan rätt, till Konungen ställd ansökning om tillstånd att verkställa inmutningen.

I *promemorian* har anförts, att den ändring som föresloges i 6 § 3 mom. 3) sammanhänge med ändringsförslagen i 5 §. Hänvisningen till 5 § 1), 2) eller 7), då Konungens tillstånd krävdes för inmutning, sammanhänge med den dispensrätt som föresloges i nämnda lagrum.

Departementschefen har anslutit sig till utredningsmannens ifrågavarande förslag.

Bergmästarens handläggning av samtidiga inmutningsansökningar. (7 §.)

I 7 § finnas bestämmelser om bergmästarens handläggning av inmutningsansökan. Bergmästaren äger enligt dessa bestämmelser, om ansökningshandlingarna äro ofullständiga, meddela föreläggande för sökanden att inom viss tid avhjälpa bristerna.

Departementschefen, vid lagrådsremissen. »Såsom närmare motiverats vid 3 § bör, i det fall att flera å samma dag inkommit med ansökningar om inmutning som helt eller delvis avse samma område och någon av sökandena gör anspråk på att inmutningsrätten till det gemensamma området likväl skall tillhöra honom ensam, bergmästaren ej utan vidare utfärda

mutsedel för var och en av sökandena. Innan beslut i inmutningsärendet meddelas hör bergmästaren bereda sökande, som gör anspråk på sådan ensamrätt till inmutning, tillfälle att väcka talan därom vid domstol. Till dess tid, som bergmästaren sålunda utsatt för talans väckande, utgått och, om talan inom sådan tid väckts, till dess frågan om ensamrätten blivit slutligen avgjord av domstol, bör med slutligt beslut i inmutningsärendet anstå. Skulle sökanden underlåta att väcka talan inom tid, som bergmästaren anvisat honom, torde mutsedlar för samtliga sökande få utfärdas och eventuell tvist sedan väckas före utmålsförrättningen enligt reglerna i 11 §. Bestämmelser av nu angivna innebörd föreslås bliva införda såsom ett andra stycke i 7 §.»

Lagrådet. »Såsom en brist i förslaget måste betecknas, att det helt lagts i den prioritetskrävandes hand att avgöra, huruvida han skall instämman tvisten till domstol före mutsedels utfärdande. Underlåter han detta inom den av bergmästaren föreskrivna tiden, äger han det oaktat rätt att sedermera, efter det mutsedlar utfärdats för alla sökande, hänskjuta frågan till domstol. Det må framhållas att också den sökande, som ej påstår prioritetsrätt för egen del, äger ett beaktansvärt intresse av att tvisten blir löst före mutsedels utfärdande. Mest följdriktigt är därför att för fall av samtidiga konkurrerande ansökningar bergmästaren skall förelägga envar sökande att, om han vill göra gällande företrädesrätt, inom viss av bergmästaren bestämd tid väcka talan därom vid domstol. Frågan om mutsedels utfärdande får sedan anstå till dess prioritetsfrågan blivit slutligen avgjord.» — — — »En hänvisning till domstolsprövning bör äga preklusiv verkan och således innebära att, därest sökande underlåter att inom den föreskrivna tiden väcka talan, rätten därtill är försutten; i sådant fall skall alltså mutsedel utfärdas för envar av sökandena.»

»Bestämmelserna i 9 § 2 och 3 mom. komma ej att stå i överensstämmelse med innehållet i det nya andra stycket i förevarande paragraf, vare sig detta stycke bibehålles oförändrat enligt förslaget eller omarbetas i enlighet med vad lagrådet hemställt. Därest domstol tillerkänner någon av flera samtidiga konkurrerande inmutningsansökningar företrädesrätt, kunna uppenbarligen övriga ansökningar icke föranleda inmutningsrätt till det gemensamma området. Enklast synes denna fråga kunna lösas på det sätt, att i 5 § punkten 8 uttrycket 'stadgandet i 3 § första stycket' utbytes mot 'stadgandet i 3 §'. Därest andra stycket omarbetas i enlighet med vad lagrådet i första hand hemställt, torde till 11 § 2 mom. första stycket böra göras ett tillägg av innehåll att klander vid domstol må väckas allenast där rätten till talan ej är försutten enligt vad i 7 § andra stycket är stadgat. Ett sådant tillägg föranleder även ändring i ingressen.»

Departementschefen, i anledning av lagrådets yttrande. »Jag anser mig kunna ansluta mig till den av lagrådet förordade ändringen i det i 7 § föreslagna nya stycket. I de fall, då inmutningsansökningar rörande ett

och samma område inkommit samma dag, får hänvisning till domstolsprövning sålunda preklusiv verkan. Denna ändring medför, såsom lagrådet anfört, smärre jämkningar även i 5 § 8) och 11 § 2 mom. första stycket samt i ingressen till lagförslaget.»

Pant eller borgen vid undersökningsarbete. (12 §.)

Minst fjorton dagar innan undersökningsarbete börjas skall inmutaren enligt 12 § första stycket i den ordning som för delgivande av stämning är stadgad eller annorledes bevisligen underrätta jordägaren och nyttjanderättshavaren därom. Enligt andra stycket i samma paragraf åligger det inmutaren att, innan något arbete å det inmutade området börjas, ställa pant eller borgen för all den ersättning vartill han är förbunden enligt 17 §.

I *promemorian* har upptagits ett av bergmästaren i norra distriktet framställt yrkande, att när de belopp, som här komme i fråga, vore relativt obetydliga, åliggandet att ställa pant eller borgen borde göras beroende av om markägaren eller nyttjanderättshavaren fordrade säkerhet. I anslutning härtill har i *promemorian* föreslagits en omformulering av 12 § andra stycket, innebärande att åliggandet begränsades till annan inmutare än kronan och att säkerhet ej behövde ställas, där annan överenskommelse träffats mellan inmutaren samt markägaren och nyttjanderättshavaren.

Innebörden av den årliga avgiften. (17 §.)

Enligt denna paragraf skall inmutaren för begagnandet av den mark han tager i anspråk för undersökningsarbete till innehavaren av marken utgiva full ersättning i årlig avgift som för varje år skall förskottsvis betalas. Inmutaren skall därjämte utgiva ersättning för skada å marken för framtiden och den årliga avgiften skall utgå till dess sådan ersättning blivit erlagd. Slutligen skall skadeersättning även utgå för annan förlust, skada eller intrång som förorsakas av undersökningsarbetet.

Jernkontorets gruvbyrå har i sin framställning påpekat, att 17 § ej vore fullt klarläggande beträffande följande frågor, nämligen *dels* huruvida den årliga avgiften endast skulle utgå för de år, under vilka undersökningsarbetet verkligen utfördes eller under hela tiden till dess utmål blivit lagt, *dels* om avgiften skulle bestämmas för ett år åt gången eller som en enhetlig avgift för hela undersökningstiden och *dels* huruvida avgiften skulle beräknas med hänsyn till hela det inmutade området eller endast till den del området toges i anspråk för undersökningsarbete.

Departementschefen, vid lagrådsremissen. »Vissa svårigheter föreligga att för inmutarens ersättningskyldighet till innehavaren av marken inom det inmutade området fastställa principer som i allo äro lämpliga för de skiftande

fall som här kunna uppkomma. Då en inmutning lagts på skogsmark eller annan avrösningsjord är det intrång undersökningsarbetet orsakar ofta ringa. Annorlunda kan det förhålla sig då en inmutning lagts på odlad jord. Om undersökningsarbetet inskränker sig till mätningar och borrhningar kan intrånget även här vara relativt obetydligt, men om arbetet utgöres av grävningar, jordrymning eller schaktsänkning och det har sådan omfattning att även byggnader behöva uppföras, tages marken i anspråk på sådant sätt att markinnehavaren måste avstå från att själv utnyttja den för exempelvis odling. Vidare kunna olika stora områden tagas i anspråk för undersökningsarbetet under olika år utan att det är möjligt att i förväg fastställa hur därmed kommer att förhålla sig. Det kan exempelvis bliva beroende av resultaten av borrhningar om schaktsänkning skall behöva företagas. Bestämmelserna i 17 § böra vara utformade så att de giva en vägledning för ersättningsbestämmande i fall då mera värdefull mark tages i anspråk. Det är emellertid angeläget att principerna äro så enkla att ersättningsfrågan ej onödigt kompliceras i det stora antalet fall, där ersättningen lämpligen kan bestämmas mera schematiskt, exempelvis med en mindre, enhetlig årlig avgift för hela undersökningstiden. I dessa fall kan det antagas att överenskommelse i regel träffas, därest årlig avgift över huvud taget skall utgå. Då fråga är om värdefullare mark är det vidare angeläget, att markägaren kan utnyttja de delar av det inmutade området, som ej erfordras för undersökningsarbetet. Ersättningsprinciperna böra vara utformade med hänsyn härtill. Den årliga avgiften bör därför ej utgå för annan mark än den som verkligen tages i anspråk och ersättningen bör endast utgå för de år marken skall användas för undersökningsarbetet eller intrång kvarstår från undersökningsarbete under tidigare år. Förskottsbetalningen har den betydelsen, förutom att den är skäligen ur markinnehavarens synpunkt, att den är ägnad att klargöra vilka områden markinnehavaren själv kan disponera under det kommande året exempelvis för odling. Mot bakgrunden av de uttalanden som nu gjorts angående innebörden av bestämmelserna i 17 § synes det tillräckligt att den nuvarande lagtexten förtydligas på följande sätt. I uttrycket 'märk som inmutaren tager i anspråk för arbete enligt 13 §' få orden 'för arbete' utgå. Härigenom klargöres, att ersättningen avser all mark som tages i anspråk enligt 13 §. Vidare bör uttrycket 'för varje år' undvikas, med hänsyn till att uttrycket i paragrafens nuvarande utformning giver intryck av att en enhetlig avgift för hela undersökningstiden skall utgå. Av samma skäl föreslås den omformuleringen av sista satsen i första stycket, att däri utsäges att i fall då marken tagit skada för framtiden inmutaren skall vara skyldig att, intill dess denna ersättning blivit erlagd, årligen betala avgift såsom för markens begagnande.»

En ledamot av lagrådet, justitierådet Ekberg, har givit uttryck för uppfattningen att den rätta tolkningen av 17 § i dess gällande utformning måste vara att avgiften, som närmast kan betraktas såsom en arrendeav-

gift, skall bestämmas med hänsyn till att hela det inmutade området disponeras av inmutaren och att densamma skall utgå oförändrad under hela undersökningstiden, oavsett i vilken utsträckning undersökningsarbetet bedrivs inom området.

Ekberg har vidare anfört följande. »Gruvlagstiftningen är till sin natur en expropriationslagstiftning. Till förmån för inmutaren nödgas markinnehavaren underkasta sig inskränkning i sin förfoganderätt över det inmutade området. Även om inmutaren begagnar allenast en del av detta område för undersökningsarbete, måste markinnehavaren likväl vara beredd på att inmutaren kan komma att taga ytterligare mark av inmutningen i anspråk. Härigenom inskränkes markinnehavarens möjlighet att nyttja området på det sätt, som för honom är mest ekonomiskt. Denna olägenhet torde knappast i allmänhet kunna hänföras till sådan förlust, skada eller intrång, som enligt sista stycket i förevarande paragraf medför ersättningsskyldighet för inmutaren. Det kan därför — — — vara rimligt, att markinnehavaren icke går miste om sin årshyra så länge som han måste vara beredd på att inmutaren kan fordra att få anställa nya arbeten på hans mark.»

Efter att utöver vad redan återgivits ha anfört bl. a., att den praktiska räckvidden av den förmån förslaget avsåge att bereda inmutarna icke torde vara stor, har Ekberg ifrågasatt, huruvida tillräckliga skäl föreligga att genomföra förslaget samt huruvida det icke är att föredraga, att frågan om minskning av den årliga avgiften på grund av att icke hela det inmutade området erfordras för undersökningsarbete liksom hittills får bero på överenskommelse mellan inmutaren och markinnehavaren.

Departementschefen förklarar i *propositionen*, att vad ifrågavarande lagrådsledamot anfört icke föranleder honom att frågå förslaget i denna del.

Ytterligare förlängd undersökningstid. (19 §.)

Undersökningstiden är normalt tre år från dagen för mutsedelns utfärdande. Förlängning med högst två år kan medgivas, om inmutaren ådaga lägger, att arbetet på grund av markens beskaffenhet, särskilda naturförhållanden, arbetsinställelse eller annan till sin verkan därmed jämförlig omständighet icke kan fullgöras inom den normala tiden. Vidare kan undersökningstiden förlängas med lika lång tid som den, varunder arbetet på grund av tvist icke bedrivits.

I *promemorian* har uttalats, att den i gruvlagen bestämda undersökningstiden syntes vara väl avvägd för de normala fallen, men att numera förekomme speciella fall, då det kunde göras gällande, att inmutaren hade ett befogat intresse av att få tiden för undersökningsarbete förlängd utöver vad som med stöd av reglerna i 19 § vore möjligt. Det förekomme sålunda

exempelvis, att större prospekteringsföretag med stöd av undersökningar utförda med helikopter sökte inmutningar på stora områden. Det kunde då visa sig förenat med oöverstigliga svårigheter att inom den föreskrivna undersökningstiden på alla inmutningarna hinna vidtaga de åtgärder, som vore erforderliga för att få utmål. I enlighet härmed förordades införandet av en möjlighet till ytterligare förlängd undersökningstid.

Departementschefen. »Vad beträffar utredningsmannens förslag om ytterligare förlängd undersökningstid innebär det att i 19 § införes ett nytt stadgande av innehåll att kommerskollegium må, när synnerliga skäl därtill äro och det kan ske utan nämnvärd olägenhet för markens ägare eller innehavare, på ansökan av inmutaren medgiva ytterligare förlängning av undersökningstiden med högst tre år utöver den vanliga treårstiden eller den på grund av nu gällande regler eventuellt förlängda undersökningstiden. Den föreslagna bestämmelsen synes ägnad att gagna gruvnäringen. Då den med hänsyn till sin utformning ej kan vara till nämnvärd olägenhet för markinnehavaren och någon erinran mot förslaget ej framställts under remissförfarandet, biträder jag vad utredningsmannen föreslagit.»

Underrättelse om beslut rörande förlängning av undersökningstiden. (19 §.)

Domänstyrelsen har i sitt remissyttrande påpekat, att i 19 § borde införas en bestämmelse om att myndighet, som meddelade beslut om förlängning av undersökningstiden, skulle underrätta markinnehavaren om beslutet. I regel ägde denne ej kännedom om sådant beslut, vilket ur flera synpunkter kunde vara till olägenhet för honom. En sådan bestämmelse borde avse samtliga fall av förlängning av undersökningstiden.

Departementschefen.

»Det synes vara en brist att i 19 § gruvlagen ej finnes någon bestämmelse om underrättelse till jordägaren om beslut rörande förlängning av undersökningstiden. Denne har uppenbarligen intresse av ett dylikt beslut bland annat för att kunna bevaka sina intressen i fråga om ersättning enligt 17 § och området utnyttjande i den mån det ej erfordras för undersökningsarbetet. På grund härav föreslås, att i 19 § såsom sista stycke införes ett stadgande i nu berörda hänseende. Stadgandet har beträffande vilken som skall erhålla ifrågavarande underrättelse utformats i anslutning till bestämmelsen i 10 § första stycket angående underrättelse till markägare om utfärdande av mutsedel.»

Förfarandet vid förlängning av undersökningstiden vid tvist. (19 §.)

I 19 § andra stycket stadgas, att om undersökningsarbetet på grund av tvist, som avser inmutningsrättens bestånd och omfattning, under någon del av undersökningstiden icke bedrivits, inmutaren äger, därest han före

utgången av nämnda tid därom hos bergmästaren gör ansökan, erhålla förlängning av undersökningstiden med lika lång tid som den, varunder arbetet på grund av tvisten icke bedrivits.

Bergmästarna i norra och västra distrikten ha i remissyttrandena framhållit angelägenheten av att sökanden kunde åläggas anmäla till bergmästaren när tvisten bilagts genom domstols dom, skiljedom eller överenskommelse.

Departementschefen.

»De påpekanden, som bergmästarna i norra och västra distrikten gjort rörande behandlingen av ansökningar om förlängning av undersökningstiden, då arbetet på grund av tvist ej bedrivits, synas ha visst fog. Garantier saknas för att inmutaren ej efter tvistens avgörande fortsätter undersökningsarbetet utan att bergmästaren meddelat beslut på grund av den vilandeförklarade ansökningen om förlängning av undersökningstiden. Risken härav minskas väl genom den nu föreslagna bestämmelsen om att markinnehavaren skall av bergmästaren underrättas om beslut om förlängning, men det synes lämpligt att i 19 § fjärde stycket föreskrives, att om ansökning om förlängning av undersökningstiden grundas på att arbetet på grund av tvist icke bedrivits, arbetet ej sedan tvisten blivit slutligen avgjord får fortgå, med mindre inmutaren underrättat bergmästaren om tvistens avgörande. När bergmästaren fått sådan underrättelse, kan han meddela beslut i ärendet.»

Utmålsansökning då ansökan om förlängning av undersökningstiden avslagits. (20 §.)

Enligt 19 § sista stycket i paragrafens nuvarande lydelse må, om ansökning om förlängning av undersökningstiden är anhängig vid tidens utgång, undersökningsarbetet fortsätta intill dess ansökningen slutligen prövats. Avslås ansökningen om förlängning av tiden men söker inmutaren utmål inom den i 20 § stadgade tid, må undersökningsarbetet därutöver fortgå intill dess ansökningen om utmål slutligen prövats. Enligt 20 § skall ansökning om utmål ske före utgången av undersökningstiden eller den förlängda undersökningstiden. Har bergmästaren avslagit ansökning om förlängning av tiden må dock ansökning om utmål göras sist inom 30 dagar efter det beslutet om avslag givits.

Kommerskollegium har uttalat, att kollegium utginge ifrån att bestämmelsen i 20 § om inmutningsrättens förlust icke hade avseende på det fall, då besvär anförts över bergmästarens avslag på ansökning om förlängd undersökningstid och att alltså ansökning om utmål ej måste göras inom 30 dagar efter bergmästarens avslagsbeslut även i det fall, då besvär anförts över beslutet.

I *promemorian* har påpekats, att den av kollegium uttalade uppfattningen syntes stå i strid med ordalagen i 20 §, men då den kunde anses i sak riktig, föresloges den ändringen i paragrafen, att ansökning om utmål skulle kunna göras sist inom 30 dagar efter det slutligt beslut om avslag givits.

Departementschefen. »Bestämmelserna i 20 § beträffande tiden för utmålsansökning då ansökning om förlängning av undersökningstiden avslågs synas stå i mindre god överensstämmelse med stadgandet i 19 § om rätt att verkställa undersökningsarbete i sådant fall. Med hänsyn härtill och då någon erinran ej framställts mot den föreslagna ändringen under remissförfarandet, biträder jag förslaget om ändring av 20 §.»

Utmålssökandens uppgiftsskyldighet rörande jordägare. (21 §.)

I anslutning till vad som anförts vid 6 § 2 mom. 3) har i 21 § 1 mom. 4) och 5) föreslagits viss lättnad i sökandens uppgiftsskyldighet i fall då känd styrelse eller förvaltare för samfälld mark finnes.

Departementschefen. »Vad som anförts i anslutning till 6 § rörande lättnad i inmutningssökandes uppgiftsskyldighet gäller i tillämpliga delar även beträffande ansökan om utmål. Utredningsmannens förslag till ändringar i 21 § 1 mom. 4) och 5) i nu berörda hänseende tillstyrkas därför.»

Utmålsskalan. (21 §.)

I fråga om skalan å den i 21 § 2 mom. 2) omnämnda kartan har i *promemorian* anförts, att bergmästaren i norra distriktet under hand uttalat, att det väl i sådana fall, där många ägo gränser vore aktuella, kunde vara behöfligt med karta i skala om minst 1:4 000. Däremot skulle i andra fall den av rikets allmänna kartverk utgivna ekonomiska kartan med en skala av 1:10 000 ofta kunna med fördel användas och vara tillräcklig. Möjlighet borde därför öppnas att använda skala om minst 1:10 000. På grund därav föresloges den ändringen i 21 § 2 mom. 2) att kommerskollegium skulle kunna medgiva — i speciella fall eller genom särskild instruktion — att en skala å kartan om minst 1:10 000 finge användas.

Delgivning av kallelse till utmålsförrättning. (23 §.)

Denna paragraf innehåller bestämmelser om kungörelse och kallelser rörande utmålsförrättningen. Kungörelsen skall minst trettio dagar före förrättningen införas i allmänna tidningarna och i tidning i orten. Därjämte skall bergmästaren i rekommenderat brev med mottagningsbevis sända kungörelsen såväl till sökanden som till de sakägare, vilka jämlikt 21 § 1 mom. 4) och 5) uppgivits i ansökningen eller eljest äro för bergmästaren kända. I 25 § finnas bestämmelser om delgivning med kronan.

Departementschefen, vid lagrådsremissen. »Ett flertal författningar, bland andra jorddelningslagen (3 kap. 1 §) och vattenlagen (10 kap. 6 §), innehålla bestämmelser angående kungörelse om förrättning, enligt vilka förutsättning för att förrättningen utan hinder av sakägares uteblivande skall kunna fortgå endast är att kungörelsen i vederbörlig ordning skett. Enligt 28 § gruvlagen måste emellertid kungörelsen faktiskt ha delgivits sakägarna i den ordning i 23 § stadgats. Som skäl härför har anförts, att inmutningsförfarandet och utmålsläggningen grundade sig på en av lagen medgiven och reglerad ockupations- och expropriationsrätt till vissa naturtillgångar jämte för deras utnyttjande erforderlig mark. Under sådana förhållanden har det ansetts äventyrligt att låta utmålsförrättning vara giltig även om jordägare, som kanske mycket allvarligt beröres av förrättningen, icke erhållit kallelse till densamma. Jag anser ej heller tillrådligt att eftergiva det krav som hittills ställts att sakägarna, för att utmålsförrättning skall få äga rum, skola ha personligen kallats till förrättningen. Emellertid finner jag icke den nuvarande ordningen tillfredsställande, enligt vilken sakägaren städse skall ha mottagit till honom översänd kallelse. Fall kunna nämligen förekomma, då delgivning i denna ordning icke kan komma till stånd. Den gällande bestämmelsen om delgivning genom rekommenderat brev med mottagningsbevis torde därför böra kompletteras med ett stadgande av innehåll, att delgivning i andra hand skall ske på sätt, som för delgivning av stämning i tvistemål är stadgat. I vattenlagen finnas exempel på att bestämmelser om sådan delgivning i vissa fall komplettera de allmänna delgivningsreglerna; jämför exempelvis 11 kap. 37 § samt även 10 kap. 38 och 65 §§. I likhet med vad som föreskrivits i sistnämnda båda lagrum torde delgivning i fall som nu avses böra ske sist å åttonde dagen före förrättningen.»

En ledamot av lagrådet, justitierådet Ekberg, har ansett, att i rättssäkerhetens intresse den tid, före vilken delgivning sist skall ske, bör förlängas, förslagsvis till fjorton dagar före förrättningen.

Departementschefen förklarar i *propositionen*, att han icke funnit anledning frågå förslaget i förevarande avseende.

Biträde av lantmätare och bergsstatstjänsteman vid utmålsförrättning. (26 §.)

I 26 § stadgas, att bergmästare vid utmålsförrättning skall, där så anses nödigt, biträdas av lantmätare, bergsstatstjänsteman eller annan sakkunnig person som förordnas av länsstyrelse.

Departementschefen. »I proposition till 1951 års riksdag (nr 159) angående vissa ändringar i jorddelningslagen m. m. har föreslagits, att sådana förordnanden, som på grund av jorddelningslagens bestämmelser meddelas av överlantmätare, skola slopas och ersättas med ansökningar direkt hos distriktslantmätare. I analogi härmed torde även bestämmelsen i 26 § gruv-

lagen om länsstyrelsens förordnande av lantmätare kunna upphävas. Hinder synes ej heller möta att överlåta åt bergmästare att bedöma, huruvida bergsstatstjänstemans kallande till förrättning skall anses nödigt. På grund härav har viss omformulering av 26 § föreslagits.»

Utskottet vill här erinra om att riksdagen under vårsessionen 1951 utan ändring antagit den proposition, vartill departementschefen hänvisat [jfr lagen den 1 juni 1951 (nr 356) angående ändring i lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet].

Laga förfall för sökande vid utmålsförrättning. (28 §.)

I 28 § första stycket stadgas, att om sökanden utebliver från förrättning denna skall inställas och att dess företagande sedermera skall ankomma på anmälan inom tid som är föreskriven för ansökning om utmål.

I *promemorian* har — under erinran om bestämmelserna i bl. a. 3 kap. 4 § jorddelningslagen — anförts, att det i själva verket vore ganska oförklarligt, varför möjlighet ej skulle föreligga att bevara en persons gruvrätt, när den vore beroende av att han iakttoge inställelse vid förrättning och man visste, att han hade laga förfall. 28 § första stycket borde därför ändras i överensstämmelse med principer, som gällde på andra rättsområden. Det vore så mycket mer motiverat som gruvor ofta vore belägna på platser, dit kommunikationerna vore dåliga. Den ändring, som i förevarande avseende föresloges i 28 §, hade skett efter förebild av jorddelningslagen och finska gruvlagen. Möjligheten enligt gruvlagstiftningssakkunnigas förslag för sökanden att visa laga förfall inom trettio dagar efter förrättningen syntes svår att tillämpa i de fall som avsåges i gruvlagen.

Departementschefen. »Gruvlagens bestämmelser äro sådana, att sökande till utmålsförrättning, som av laga förfall hindras att inställa sig vid förrättningen, förlorar sin inmutningsrätt, om den föreskrivna undersökningstiden utgått sedan utmålsansökningen gjordes och ny ansökning alltså ej kan göras före undersökningstidens utgång. Jag delar utredningsmannens uppfattning att en sådan ordning ej är tillfredsställande. Någon erinran mot förslaget har ej heller förekommit i remissyttrandena. På grund härav och då formen för bestämmelsen om laga förfall lämpligen kan ansluta sig till jorddelningslagens bestämmelser, biträder jag utredningsmannens förslag i denna del.»

Förrättningsmans utevaro. (28 §.)

Kommerskollegium har uttalat önskvärdheten av ett stadgande i gruvlagen, motsvarande det i 10 kap. 10 § vattenlagen, om skyldighet för sakägarna att vid förrättning, då förrättningsmannen eller god man ej komme i tid, under tre timmar kvarstanna på förrättningsstället.

Liknande bestämmelser som i 10 kap. 10 § vattenlagen finnas i 3 kap. 4 § jorddelningslagen.

Departementschefen.

»Förslagets bestämmelser, som ha förebilder i jorddelningslagen och vattenlagen, innebära, att om bergmästaren ej kommer tillstädes på den för förrettningen utsatta tiden och han ej heller infinner sig inom tre timmar därefter, de tillstädeskomna må åtskiljas, att om god man utebliver bergmästaren genast skall kalla annan god man i hans ställe samt att god man, som utan laga förfall utebliver från förrättning, skall ersätta därav uppkommen skada och olägenhet. Jag förordar att även dessa bestämmelser införas i 28 § gruvlagen.»

Utmålets utsträckning över angränsande inmutningar. (31 §.)

I 31 § stadgas, att om hinder enligt 5 § föreligger vid utmålsförrättningen, det skall gälla även i fråga om utläggande av utmål, där hindret förefanns redan vid mutsedelns utfärdande. Enligt denna bestämmelse utgör alltså tidigare inmutning hinder mot utmål. Beträffande inmutning som tillkommit senare än den som är i fråga för utmålsläggning föreskrives, att den ej må beröras av utmålet i vidare mån än som erfordras för att utmålet skall erhålla mot varandra vinkelräta gränslinjer, vilka tangera det med utmålsläggningen avsedda inmutade området.

Jernkontorets gruvbyrå har ifrågasatt sådan ändring av bestämmelserna i 31 § att ett utmål finge utläggas över annat inmutat område, om inmutaren av detta område lämnade sitt medgivande därtill. Gruvbyrån har anfört:

Enligt 5 § 8 punkten får inmutning ej omfatta förut inmutat område. Detta hinder kan ej undanröjas genom medgivande av den som har den tidigare inmutningsrätten. 31 § stadgar, att hinder enligt 5 § skola gälla även i fråga om utläggande av utmål. Om en person har två inmutningar intill varandra, kan han således ej få sitt utmål för den ena inmutningen lagt så, att det inkräktar på den andra inmutningen (i annan mån än som framgår av 31 §). Om den senare inmutningen innehaves av annan, kan han ej heller med dennes medgivande få en sådan måhända önskvärd anordning av utmålet.

I *promemorian* har uttalats, att praktiska skäl obetingat talade för den ändring, varom man på gruvsakkunnigt håll syntes vara ganska ense, och att några principiella betänkligheter ej heller kunde anföras mot den föreslagna ändringen. Frågan syntes ej heller beröra kronans intressen på sådant sätt, att kronans medgivande borde vara en förutsättning för utmålsläggning enligt de ifrågasatta principerna. På grund härav föresloges sådan ändring i paragrafen, att utmålet kunde få utläggas över annat inmutat område, därest innehavaren därtill lämnade sitt medgivande.

Ändamål för vilka mark utom utmål kan anvisas. (34 §.)

Enligt 34 § gruvlagen äger sökanden vid utmålsförrättning — och enligt 45 § utmålsinnehavaren därefter — få sig anvisad nödig mark utom utmålet dels för uppläggande av malm samt varp och andra avfallsprodukter dels ock för sådan byggnad eller annan anläggning, väg, transportbana eller kraftledning, som är erforderlig för gruvdriften eller därmed sammanhängande verksamhet.

I *promemorian* har föreslagits, att tillämplighetsområdet för 34 § borde utsträckas så att det även avsåge mark för vatten- och avloppsledningar samt mark som hotades av ras eller sättningar. Beträffande frågan om anvisande av mark enligt 34 § för vatten- och avloppsledningar har i *promemorian* åberopats förslag därom från kommerskollegium och att Jernkontorets gruvbyrå vid gruvlagens tillkomst uttalat, att mark utom utmål borde kunna anvisas även för vattenledning eller avlopp (byggt eller grävt) från anrikningsverk. Vidare har i *promemorian* anförts, att kommerskollegium ifrågasatt utsträckning av 34 §:s tillämplighet till mark som hotades av ras eller sättningar. Då gruvinnehavaren hade rätt att driva gruvarbetet ända till utmålsgränsen och beträffande äldre donlägiga utmål även utanför denna räknat lodrätt från utmålsgränsen i dagen, kunde fara uppstå för ras eller sättningar i angränsande mark, t. ex. när hängväggen skulle brytas ned. Föreläge ej möjlighet att utvidga utmålet åt detta håll, syntes gruvinnehavaren böra ha rätt att lösa marken. En komplettering av 34 § föresloges nu även i detta hänseende.

Behandling av försvarsavgiften vid utmålsförrättningen. (35 §.)

I 35 § stadgas, att bergmästaren vid utmålsförrättningen skall uträkna och i protokollet anteckna beloppet av den årliga försvarsavgift, som enligt 55 § skall för utmålet erläggas.

I *promemorian* har — med hänsyn till att jordägarna i stor utsträckning saknade kännedom om den rätt de hade till andel i försvarsavgiften — föreslagits ett tillägg till 35 §, innebärande att bergmästaren skulle i skrivelser till jordägarna meddela, att de ägde rätt till sådan andel och det belopp som, såvitt av tillgängliga uppgifter kunde utrönas, tillkomme var och en av dem. I likhet med vad som vore stadgat i 10 § borde, om mark vore samfällad för flera fastigheter med skilda ägare, meddelandet tillställas den som förvaltade samfälligheten eller en av delägarna i densamma.

Departementschefen, vid lagrådsremissen. »Den i *promemorian* föreslagna uppgiftsskyldigheten för bergmästaren angående rätten till försvarsavgift i samband med avslutandet av utmålsförrättning synes ägnad att effektivisera

systemet för försvarsavgifternas utbetalande till jordägarna. Bestämmelse därom i 35 § gruvlagen förordas därför. I enlighet med vad domänstyrelsen och Sveriges industriförbund förordat i sina remissyttranden torde bestämmelsen böra kompletteras med att bergmästaren även skall i sitt meddelande lämna upplysning om hur jordägaren skall förfara för att utfå sin andel i avgiften.»

Lagrådet. »Det föreslagna tillägget till förevarande paragraf upptager bestämmelser om skyldighet för bergmästaren att till jordägare lämna vissa uppgifter rörande försvarsavgiften. Huruvida sådana bestämmelser, vilka äro av övervägande instruktionell natur, lämpligen böra upptagas i själva lagen synes tveksamt. Det kan med fog göras gällande, att lagtexten icke bör tyngas av föreskrifter, som lika väl kunna meddelas i administrativ ordning. Väljes sistnämnda utväg, vinnes också den fördelen att bestämmelserna kunna göras mera utförliga än som är möjligt, därest de skola erhålla plats i lagen.»

Departementschefen, i propositionen. »Ehuru bestämmelsen, såsom lagrådet framhållit, är av övervägande instruktionell natur, anser jag dock, när bestämmelsen är av stor vikt och gruvlagen redan nu innehåller regler av liknande art, att den lämpligen bör inflyta i själva lagen.»

Utskottet får beträffande förevarande förslag hänvisa till framställningen här nedan rörande de föreslagna ändringarna i fråga om försvarsavgiften.

Överexekutors förordnande om gruvarbetets inställande. (42 §.)

I 42 § tredje stycket stadgas, att där ersättning icke inom föreskriven tid erlägges eller hos KB nedsättes, den ersättningsberättigade kan erhålla skyndsam handräckning för ersättningens utbekommande, och att överexekutor därvid äger på framställning av den ersättningsberättigade förordna om gruvarbetets inställande intill dess ersättningen erlagts eller uttagits.

Jernkontorets gruvbyrå har framhållit, att sådant förordnande — ur såväl bergstekniska synpunkter som skyddssynpunkter — ej borde få meddelas utan bergmästarens hörande.

Departementschefen. »Det föreslagna tillägget till 42 § tredje stycket att överexekutors förordnande om gruvarbetets inställande till dess ersättning erlagts eller uttagits ej må meddelas förrän bergmästaren yttrat sig i ärendet har ej föranlett erinran under remissförfarandet. Tillägget synes motive rat ur tekniska synpunkter och skyddssynpunkter, och jag ansluter mig till förslaget.»

Utvidgning av utmål. (45 §.)

I *promemorian* har till behandling upptagits frågan om inmutningsrätten upphörde, när ansökning om utmål avsloges, eller om inmutningsrätten kvarstode under hela den i 19 och 20 §§ stadgade tiden, så att inmutaren efter beslutet om avslag kunde återkomma med ny utmålsansökning under nämnda tid. Bestämmelsen i 20 § andra stycket tydde på att inmutningsrätten kvarstode under hela undersökningstiden, enär något stadgande ej funnes om att den tidigare kunde upphöra på grund av avslag på ansökning om utmål. Inmutningsrättens självständiga existens oberoende av utmålet bestyrktes av bestämmelsen i 45 § första stycket sista punkten, att om fråga i fall som avsåges i 45 § första stycket uppkomme om utmålets utsträckande utanför det *inmutade* området, hinder enligt 5 § skulle gälla ändå att det tillkommit efter mutsedelns utfärdande. Denna bestämmelse gäve vid handen, att lagstiftaren avsett, att inmutningscirkeln hade betydelse även efter det att utmål lagts. I anslutning till vad sålunda anförts har i *promemorian* uttalats, att man syntes kunna konstatera, att om avslag meddelats på ansökning om utmål, inmutaren enligt gällande rätt hade möjlighet att återkomma med ny ansökning om utmål inom den i 19 och 20 §§ stadgade tiden. Å andra sidan syntes det knappast tillfredsställande att inmutningsrätten kvarstode till mark utom utmål, sedan utmål lagts. Det borde anses, att rätten blivit genom utmålsläggningen fixerad till utmålsområdet och att inmutningscirkeln därefter saknade betydelse. Denna ståndpunkt innebure emellertid att ändring borde ske i det förut berörda stadgandet i 45 § första stycket sista punkten.

Departementschefen. »Jag delar utredningsmannens uppfattning, som ej mött någon gensaga under remissförfarandet, att gruvrätten genom utmålsläggningen bör bliva fixerad till utmålsområdet och att inmutningscirkeln därefter bör sakna betydelse. På grund härav föreslås sådan ändring av sista punkten i 45 § första stycket att orden 'det inmutade området' ersättas med 'det förut utmålslagda området'.»

Sammanläggning och uppdelning av utmål. (45 §.)

I 45 § andra stycket stadgas om sammanläggning och uppdelning av utmål. Kommerskollegium äger på ansökan förordna om sammanläggning efter ty lämpligt prövas, utan avseende därå att det sammanlagda utmålet innefattar större vidd än eljest är tillåtet. Om uppdelning av utmål äger kommerskollegium på därom framställt yrkande förordna, när särskilda skäl därtill äro, och skall i fråga om verkställighet av sådan uppdelning gälla vad kommerskollegium därom förordnar. Vid sammanläggning och uppdelning skola utmålsgränserna på djupet räknas lodräta, där detta kan ske utan intrång på annans utmål.

I *promemorian* har anförts: Vad beträffar frågan om inmutningspunktens betydelse vid uppdelning av utmål är till en början att märka att inmutningen är grundläggande för gruvrätten. Utmålet knytes till det inmutade området genom regeln, att inmutningspunkten måste ligga inom utmålet. Genom reglerna om utvidgning och minskning av utmål torde detta krav ej eftergivast. Man torde få hålla fast vid principen att inmutningspunkten är av grundläggande betydelse för gruvrättens fixerande på marken. Om så ej vore fallet, skulle man genom minsknings- och utvidgningsåtgärder förflytta utmålet från dess ursprungliga plats. Avsikten torde emellertid ej ha varit, att vid uppdelning av utmål skall tillses, att varje utmål får andel i inmutningspunkten genom att gränserna löpa samman i denna punkt. Då man i motiven som skäl för uppdelning särskilt framhållit det fallet, att inom utmålet finnas malmförekomster av olika slag, kan man knappast ha avsett, att gränsdragningen skall vara på angivet sätt bunden. Inmutningspunkten kan exempelvis vara belägen mitt i den ena malmförekomsten och då skulle en uppdelning genom en gräns genom inmutningspunkten vara otjänlig. Konsekvensen av detta resonemang blir, att genom uppdelningen ej uppkomma fullt självständiga utmål. Frågan om utvidgning av de genom uppdelningen bildade utmålen torde sålunda få bedömas med hänsyn till alla utmålen gemensamt. Det kan knappast ha varit avsett att genom uppdelning av utmål bereda möjlighet att för vart och ett av de genom uppdelningen uppkomna utmålen erhålla utvidgning till 16 hektar, därvid endast ett av utmålen skulle vara bundet av inmutningspunkt.

Departementschefen, vid lagrådsremissen. »Det torde ligga i sakens natur att vid en uppdelning av utmål det ej kan fordras, att vart och ett av de nybildade utmålen knytes till inmutningspunkten. Det synes emellertid nödvändigt, att för dessa utmål meddelas regler om hur utvidgning får ske; skulle de vanliga reglerna om utvidgning här gälla, skulle det innebära, att efter uppdelning vart och ett av de nybildade utmålen, utom att det vore obundet av inmutningspunkt, kunde utvidgas till maximiarealen för utmål. I 45 § andra stycket föreslås därför ett tillägg av innehåll, att genom uppdelning uppkommet utmål får utvidgas högst till den storlek som motsvarar dess andel i det ursprungliga utmålet, men att hinder ej möter att den rätt till utvidgning, som sålunda tillkommer ett av de nybildade utmålen, överlåtes på ett annat. Innebörden av bestämmelsen belyses av det i *promemorian* anförda exemplet. Utan att särskilt stadgande därom meddelas torde inmutningspunkten för det ursprungliga utmålet alltjämt få tillmätas den rättsliga betydelsen för samtliga genom uppdelningen uppkomna utmål, att en 'förflyttning' av dessa med tillämpning av bestämmelserna om minskning och utvidgning av utmål ej får ske i annan mån än som varit möjligt beträffande det ursprungliga utmålet. Vidare biträder jag utredningsmannens förslag om att vid sammanläggning eller uppdelning av utmål gränserna på djupet må räknas på sätt vid det ursprungliga utmålet tillkomst blivit tillämpat. Tillräckliga skäl synas ej föreligga att hindra sammanläggnings- och uppdelningsåtgärder för de äldre utmålen del, vilket i praktiken torde bliva resultatet av den nu gällande bestämmelsen om att gränserna efter åtgärden skola räknas lod-

räta. Enligt denna bestämmelse skulle nämligen utmålet gå miste om rätten att räkna donlägiga gränser på djupet.»

Lagrådet. »Lagrådet finner sig böra, i förtydligande syfte, förorda en mera utförlig formulering av den föreslagna tredje punkten av andra stycket i förevarande paragraf. Förslagsvis kan stadgas, att om uppdelning skett, därigenom uppkommet utmål icke må genom utvidgning givas större areal än att denna kommer att utgöra lika stor del av högsta medgivna areal för utmål som det nya utmålet areal före utvidgningen utgjorde av det ursprungliga utmålet.»

Departementschefen, i anledning av lagrådets yttrande. »Denna innebörd av stadgandet torde med tillräcklig tydlighet framgå av den i remissprotokollet använda formuleringen. Denna formulering har fördelen av att vara betydligt kortare och enklare än den av lagrådet föreslagna. Anledning synes därför knappast föreligga att vidtaga den av lagrådet förordade omformuleringen.»

Rätt för kronan (jordägaren) att verkställa provborrningar o. dyl. (47 §.)

Kommerskollegium har ifrågasatt, huruvida icke inmutarens meddelägare borde få undersöka fyndigheten och vidare anfört, att den långa respittiden för kronan att anmäla sig till begagnande av kronoandel givetvis avsåge att bereda kronan bästa möjliga tillfälle att bedöma utsikterna för brytningen. Då emellertid inmutaren det oaktat kunde underlåta att verkligen undersöka fyndigheten under denna tid, utgjorde den långa tiden ej alltid någon större fördel för kronan men däremot städse en nackdel för gruvhanteringen. Möjligen vore kronan bättre betjänad av en rätt att även utan anmälan om begagnande av kronoandelen själv få företaga vissa undersökningar. I så fall skulle kanske respittiden kunna förkortas.

I *promemorian* har framhållits, att det vore relativt väl sörjt för att kronan kunde erhålla upplysningar, innan beslut behövde fattas om begagnande av kronoandel. I regel borde därför de nuvarande bestämmelserna vara tillräckliga. Man kunde emellertid ej bortse från att behov i särskilda fall kunde uppkomma att skaffa ytterligare upplysningar, isynnerhet om inmutaren vore ovillig att lämna andra upplysningar än det minimum som vore ofrånkomligt för att han själv skulle kunna bevara sin rätt. I sådana fall syntes kronan böra ha möjlighet att före anmälan om begagnande av kronoandel själv exempelvis göra provborrningar.

Jernkontorets gruvbyrå och *Sveriges industriförbund* ha motsatt sig den i 47 § föreslagna nya bestämmelsen.

Svenska teknologföreningen har anmärkt, att stadgandet borde kompletteras med bestämmelse om rätt för inmutare och kronan att få taga del av varandras undersökningsresultat.

Departementschefen, vid lagrådsremissen. »Förslaget om rätt för kronan respektive jordägaren att för erhållande av närmare kännedom om fyndigheten före anmälan om begagnande av kronoandel (jordägareandel) verkställa provborrningar eller annan liknande undersökning av mera begränsad omfattning synes skäligt, liksom att denna rätt begränsats till tiden efter utmålsläggningen. Undersökningen bör få ske på område, varöver inmutaren förfogar för gruvarbetet. Kronan (jordägaren) bör därvid äga att i nödig utsträckning använda för gruvarbetet avsedda anläggningar. Däremot torde kronan (jordägaren) själv få hålla sådan materiel, som skall användas vid undersökningen och som ej ingår i anordningarna vid gruvan. Uppstår genom undersökningen skada eller intrång, skall ersättning härför utgå. Det synes skäligt att inmutaren och kronan respektive jordägaren skola delgiva varandra resultaten av verkställda undersökningar. Särskilda föreskrifter om föreläggande att lämna dylika uppgifter och påföljd vid underlåtenhet att fullgöra sådant föreläggande synas dock böra undvikas. Bestämmelser om kronans rätt i nu berörda hänseenden torde få upptagas i ett nytt stycke i 47 §. Angående motsvarande rätt för jordägaren föreslås att ett stadgande intages i övergångsbestämmelserna såsom punkt 8.»

Lagrådet. »Enligt sista punkten i det föreslagna nya tredje stycket skola inmutaren och kronan på begäran tillhandahålla varandra resultaten av verkställda undersökningar. Vad i remissprotokollet anförts om detta stadgande giver närmast vid handen, att därmed avsetts lämnande av uppgifter, muntliga eller skriftliga, om de resultat som uppnåtts vid undersökningsarbeten. Lagtexten är emellertid så avfattad att även annat än lämnande av sådana uppgifter, t. ex. tillhandahållande av borrhärnor, faller under bestämmelsen. Häremot synes intet vara att erinra. Det kan vara av stor vikt för bedömandet av fyndighetens beskaffenhet att borrhärnor bliva tillgängliga för undersökning. Däremot torde stadgandet icke kunna anses innebära, att skyldighet föreligger att lämna uppgifter om kostnader för brytning eller om andra ekonomiska förhållanden.»

En ledamot av lagrådet, justitierådet Ekberg. »De föreslagna bestämmelserna, att kronan, respektive jordägaren, i och för utförande av undersökning skulle äga att i nödig utsträckning använda för gruvarbetet avsedda anläggningar, som tillhöra gruvinnehavaren, utgöra ett betänkligt ingrepp i dennes rätt och kunna lätt medföra tvistigheter och svårigheter av olika slag. Jag anser mig därför icke kunna tillstyrka nu berörda delar av det föreslagna nya stycket.»

Departementschefen, i propositionen.

»Jag ansluter mig till vad lagrådet anförts angående tolkningen av det föreslagna nya stadgandet i 47 § angående rätt till provborrning m. m. Däremot kan jag ej finna fog för vad en lagrådsledamot andragit mot bestämmelsen att kronan respektive jordägaren i och för utförande av undersökning skulle

äga att i nödig utsträckning använda för gruvarbetet avsedda anläggningar. Om exempelvis undersökningen av praktiska skäl bör verkställas nere i gruva, kan inmutaren självfallet icke få hindra undersökningen genom att vägra provtagaren att använda gruvhissen för att komma ner till provtagningsplatsen.»

Ersättning för inmutarens egen mark vid kronans inträde i gruvföretag. (49 §.)

I 49 § stadgas vilka ersättningar kronan har att utgiva till inmutaren vid sitt inträde i företaget; bland annat skall kronan ersätta inmutaren för utgifter till jordlösen och annan ersättning enligt 36 §.

Departementschefen, vid lagrådsremissen. »Det är uppenbart, att kronan, för den händelse den mark, som tagits i anspråk för gruvföretag, tillhör inmutaren så att han ej behövt erlægga marklösen, skall ersätta inmutaren för sådan mark i förhållande till kronans andel i företaget. Förslaget om komplettering av 49 §:s bestämmelser i detta hänseende biträdes.»

Lagrådet. »Då kronan inträder i gruvföretag skall, för det fall att inmutaren själv är jordägaren, kronan enligt förslaget ersätta honom för att mark tages i anspråk för gruvdriften. Uppenbart är emellertid, ehuru detta icke direkt framgår av lagtexten, att ersättning bör utgå jämväl för att han eljest genom gruvdriften lider förlust, intrång eller annan skada, där skadan är av den natur att ersättning därför enligt 36 § skolat utgå till tredje man. De i 37 § angivna grunderna för ersättningens bestämmande böra därvid tillämpas. För undvikande av missförstånd torde ett tillägg med stadgande i nu berörda avseenden böra fogas till det föreslagna nya stycket i punkten 3 av 1 mom.»

Departementschefen har i *propositionen* beaktat vad lagrådet sålunda anfört.

Rätten till inmutningsbara mineral härrörande från äldre brytning. (51 §.)

51 § andra stycket stadgar, att brutna inmutningsbara mineral, som finnas inom utmålet och härröra från äldre gruvbrytning, tillfalla gruvinnehavaren i den mån desamma icke, enligt vad i 57 § stadgas, må av förre gruvinnehavaren bortföras. Undantag göres dock för varp som är föremål för rätt på grund av särskild inmutning enligt äldre författning.

Beträffande rätten till inmutningsbara mineral har i *promemorian* uttalats, att om gruvinnehavaren efter gruvrättens förverkande ej bortfört dem under den i 57 § stadgade tvåårstiden de borde tillfalla markägaren. Om de därefter alltjämt kvarlåge och ny rätt förvärvades att bearbeta gruvan, syn-

tes det lämpligast att den nye gruvinnehavaren finge rätt till sådana mineral som kvarläge på mark som av honom löstes. Däremot borde markägaren alltjämt ha kvar rätten till mineral som läge på andra delar av utmålet, eftersom han ägde och disponerade denna mark.

Departementschefen. »Den föreslagna ändringen i 51 § andra stycket innebär, att ny gruvinnehavare ej får rätt till inmutningsbara mineral, som kvarligga från äldre brytning på utmålsmark, som ej löses av honom. Eftersom denna mark alltjämt skall disponeras av jordägaren tala praktiska skäl för att ej överföra rätten till dessa mineral till den nye gruvinnehavaren. Detta skulle nämligen medföra fråga om skyldighet att inom viss tid bortföra mineralen och att erlægga arrende för området. Ändringen, som ej föranlett någon erinran från remissinstansernas sida, bör ses i samband med de ändringar, som föreslagits i 57 § rörande rätten till förverkad egendom. Med hänsyn till att ändringen synes praktisk och rationell föranleder den ej någon erinran från min sida.»

Accessoriska icke inmutningsbara mineral med hänsyn särskilt till vanadin, apatit och magnesit enligt 1884 års stadga. (52 §.)

Enligt 52 § gruvlagen må gruvinnehavaren incm utmålet bryta icke inmutningsbara mineraliska ämnen i den mån sådant erfordras för gruvarbetets ändamålsenliga bedrivande i fråga om de inmutningsbara mineralen. Av de icke inmutningsbara mineraliska ämnena må gruvinnehavaren använda vad vid gruvarbetet behöves; vad som icke användes må han ock tillgodogöra sig, såframt det icke av jordägaren, mot erläggande av gottgörelse för brytnings- och uppfordringskostnader, avhämtas inom sex månader efter tillsägelse.

Bestämmelser om icke inmutningsbara mineral infördes första gången i gruvlagstiftningen genom 8 § andra stycket i 1884 års stadga. Detta hade liknande innehåll som 52 § gruvlagen. Vid gruvlagens tillkomst tillades i första punkten i förtydligande syfte orden »i fråga om de inmutningsbara mineralen». I andra punkten insattes i samma syfte orden »vad vid gruvarbetet behöves» i stället för gruvstadgans »vad för gruvdriftens ändamål behöves».

I *promemorian* har uttalats, att innebörden av 52 § gruvlagen och 8 § i 1884 års stadga aktualiserades, när man ginge in på frågan om rätten till vanadin, apatit och magnesit inom utmål som lagts enligt bestämmelserna i 1884 års stadga. Härom har anförts bl. a. följande.

Genom gruvlagen gjordes malm till vanadin samt apatit och magnesit inmutningsbara beträffande inmutningar, som söktes efter den 31 december 1939. Beträffande inmutningar, som söktes tidigare, skulle enligt övergångsbestämmelserna inmutningsrättens omfattning bestämmas enligt äldre författning. Inmutningsrätt enligt 1884 års stadga omfattar — med vissa undan-

tag — ej vanadin, apatit och magnesit. De äro att bedöma enligt reglerna om icke inmutningsbara mineral. Med nuvarande lagstiftning är det i framtiden icke möjligt att göra dessa mineral till föremål för inmutning inom utmål, som lagts enligt 1884 års stadga, då tidigare inmutning och utmål utgöra hinder för ny inmutning och gruvlagen ej känner inmutning av endast visst eller vissa av de inmutningsbara mineralen.

I promemorian har därefter anförts att här uppkomme bl. a. den frågan, huruvida vanadin, apatit och magnesit på ett tillfredsställande sätt vore åtkomliga inom utmål, som tillkommit enligt 1884 års stadga, på grund av reglerna om inmutares rätt att tillgodogöra sig icke inmutningsbara mineral. Härvidlag har uttalats, att det ville synas som om formuleringen i 52 § ej toge sikte på problem av det slag, varom här vore fråga, nämligen rätten till accessoriska icke inmutningsbara mineral. Av 52 § andra stycket finge man närmast den uppfattningen, att gruvinnehavare icke hade någon rätt till icke inmutningsbara ämnen i annat fall än då de behövdes vid gruvarbetet, detta sistnämnda uttryck taget i den begränsade betydelse som förut anförts. För att undanröja denna oklarhet föresloges en omformulering av 52 §. Denna innebure i första hand, att jordägaren hade rätt till allt som kunde brytas självständigt utan samband med de inmutningsbara mineralen och utan att jordägaren hindrade gruvinnehavaren i dennes rätt. Vidare hade jordägaren rätt till det som ej utgjorde beståndsdel i malm och kunde på enkel mekanisk väg avskiljas i samband med brytningen eller omedelbart efter uppfordringen. Så borde även vara fallet, om avskiljandet förutsatte endast krossning. Däremot borde gruvinnehavaren ha rätt att behålla icke inmutningsbara mineral, som avskildes först genom anrikning. I detta fall hade nämligen arbetet framskridit så långt, att en rätt till produkten förutsatte delaktighet i gruvföretaget. Om man förutsatt en sådan delaktighet för jordägaren, hade frågan därom behövt regleras på ett annat sätt än som skett i gruvlagen. — Därest den föreslagna omformuleringen av 52 § kunde anses innebära allenast ett förtydligande och formuleringen således vore förenlig med rätta tolkningen av 8 § i 1884 års stadga, underlättade den lösningen av de konflikter, som kunde uppkomma mellan gruvinnehavarens och jordägarens rätt beträffande vanadin, apatit och magnesit inom utmål som lagts enligt 1884 års stadga.

Bergmästaren i norra distriktet har uttalat den meningen, att gruvinnehavarens förfogande över accessoriska mineral icke inskränktes av bestämmelserna i 52 § och att förtydligande av 52 § i detta hänseende ej vore erforderligt.

Svenska teknologföreningen har i sitt remissyttrande ifrågasatt lämpligheten av att i 52 § göra det föreslagna tillägget, i synnerhet om man ansåge, att det vore ett uttryck även för rätta tolkningen av 8 § i 1884 års stadga. Spörsmålet borde därför enligt föreningens mening endast ha föranlett ett uttalande i motiven.

Departementschefen. »Utredningen om innebörden av 52 § gruvlagen beträffande de accessoriska icke inmutningsbara mineralen torde visa, att bestämmelserna ej äro avfattade med tillbörlig hänsyn till dessa slag av mineral. Stadgandet att gruvinnehavaren må därav använda vad vid gruvarbetet behöves och även i övrigt tillgodogöra sig dessa mineral, såframt de icke av jordägaren avhämtas viss tid efter tillsägelse, giver ej direkt svar på frågan om gruvinnehavaren har rätt att tillgodogöra sig dessa mineral när de ej kunna sägas vara behöfliga vid gruvarbetet och äro så förenade med inmutningsbara mineral, att det ej föreligger någon praktisk möjlighet att erbjuda jordägaren att avhämta dem vid gruvan. Utredningsmannen har kommit till den slutsatsen, att gruvinnehavaren borde ha rätt att behålla icke inmutningsbara mineral som avskildes först genom anrikning.» — — — »Mot denna uppfattning om vilken innebörd 52 § bör ha i förevarande hänseende har någon erinran ej framställts från remissinstansernas sida. Ståndpunkten torde överensstämma med praxis. Enligt min mening är frågan om rätten till de accessoriska icke inmutningsbara mineralen av den betydelse, att den bör regleras i lagtexten. Det kan i vart fall ej anses ha skett på ett klagörande sätt med den formulering 52 § nu har. Jag är därför beredd att tillstyrka ett tillägg i förevarande hänseende. Vad beträffar frågan om den gottgörelse jordägaren har att erlægga, då han avhämtar icke inmutningsbara ämnen, stadgas i 52 §, att han skall erlægga gottgörelse för brytnings- och uppfodringskostnader.» — — — »Om åtgärder i jordägarens intresse efter uppfodringen företagas för avskiljande av de icke inmutningsbara ämnena genom grovkrossning och sortering, bör det emellertid åligga jordägaren att ersätta även merkostnader som därigenom uppkomma. Även om dessa åtgärder stundom kunna räknas som ett led i brytning och uppfodring — grovkrossning försiggår sålunda stundom i krossverk nere i gruvan — synes det lämpligt att den i 1936 års lagförslag upptagna formuleringen användes. På grund härav föreslås ändring i 52 § i nu berörda hänseende.»

Beräkning och utbetalning av avgäld. (53 §.)

Denna paragraf, som handlar om årlig avgäld till jordägaren, infördes i gruvlagen under utskottsbehandlingen i riksdagen. I paragrafen stadgas, att jordägaren är berättigad att av gruvinnehavaren erhålla en avgäld, motsvarande en procent av värdet av alla de inmutningsbara mineral som inom utmålet brutits och uppfodrings. Avgälden beräknas ej för något år högre än till 5 000 kronor. Den skall upphöra att utgå sedan regelbunden brytning av inmutningsbara mineral pågått inom utmålet under sammanlagt tjugu år. Finnas inom utmålet flera jordägare, skola de njuta lott i avgälden efter som de äga del i jorden. Avgälden skall för varje år erläggas inom mars månad nästföljande år.

I *promemorian* har anförts, att i 22 § lagen om stenkolsfyndigheter m. m. stadgades, att koncessionsinnehavaren skulle till jordägaren eller, där jordägare vore flera, till den person, vilken de hade att utse, erlægga den jordägarna tillkommande avgälden. Motsvarande borde enligt *promemorian* gälla vid utbetalning av avgäld enligt gruvlagen.

I *sitt remissvar* har *kommerskollegium* påpekat, att utmålen i fråga om avgäld vore likställda oberoende av storleken. Detta kunde i allmänhet vara berättigat med hänsyn till att utmålen enligt gruvlagen i regel kunde antagas komma att åtminstone närma sig maximistorleken 16 hektar. Då fråga vore om förändring av utmål enligt 45 § i form av delning eller sammanläggning borde emellertid dylika åtgärder ej beröra jordägarens rätt till avgäld. Kollegium förordade därför kompletterande stadganden i dessa hänseenden.

Departementschefen. »Vad kommerskollegium anmärkt synes böra komma till uttryck i lagtexten genom en bestämmelse att om sammanläggning eller uppdelning av utmål sker, sådan åtgärd icke skall hava någon verkan i de hänseenden, varom i 53 § är fråga. Åtgärder av nämnda slag böra nämligen ej inverka på jordägarens rätt till avgäld.»

I *motionen nr 1: 160* har uttalats, att högsta beloppet för avgälden ansågs lämpligt avvägt år 1938 men att sedan dess genom penningvärdets starka fall såväl jordägaren som kronan gentemot gruvinnehavaren fått sin ställning försämrad i förevarande avseende. När nu en revision av gruvlagstiftningen skulle äga rum, vore tillfället lämpligt att rätta till jämväl det av motionären påtalade förhållandet. Att högsta beloppet för avgälden höjdes med 50 procent måste anses som skäligt.

Begränsning i användningen av mark som anvisats utom utmål. (54 §.)

I 54 § stadgas hur utmålsmarken får användas.

I *promemorian* har påpekats, att anvisande av mark utom utmål enligt 34 § endast finge ske för särskilt angivna ändamål. Det syntes då ha varit motiverat, att i 54 § meddelats bestämmelser om användning jämväl av sådan mark. På grund härav föresloges ett tillägg till 54 § första stycket av innehåll att gruvinnehavaren ej ägde använda område, som han fått sig anvisat utom utmål enligt 34 §, för annat än där avsett ändamål.

Departementschefen. »I 54 § gruvlagen stadgas begränsningar i gruvinnehavarens rätt att använda löst mark inom utmål men bestämmelser saknas, som begränsa gruvinnehavarens möjligheter att använda mark som anvisats utom utmål enligt 34 §. Utredningsmannen har nu föreslagit ett tillägg till

54 § första stycket av innehåll att gruvinnehavaren ej äger använda område, som han fått sig anvisat utom utmål enligt 34 §, för annat än där avsett ändamål. Förslaget har lämnats utan erinran under remissförfarandet och jag förordar att lagrummet ändras i enlighet med vad som föreslagits.»

Gruvinnehavarens skyldighet att hålla stängsel. (54 §.)

I 54 § tredje stycket stadgas, att det åligger gruvinnehavaren att omkring det inlösta området ensam hålla det stängsel som är nödigt.

Med anledning av ett av jernkontorets gruvbyrå gjort påpekande, att stängsel ej behöfve komma i fråga mer än omkring vissa mindre delar av det inlösta området, varför det syntes riktigast att ordet omkring ersattes med ordet inom, har i *promemorian* uttalats, att påpekandet syntes riktigt och att i själva verket ett stängsel inom eller å det inlösta området ofta kunde vara effektivare än ett stängsel omkring hela området. Med hänsynstagande även till 36 § 2 mom. borde gruvinnehavarens åliggande enligt 54 § tredje stycket således avse att å det inlösta området inom utmålet samt å område som förklarats därmed likställt hålla nödigt stängsel.

Departementschefen. »De jämkningar, som utredningsmannen föreslagit i bestämmelsen i 54 § tredje stycket rörande stängsel, synas lämpliga. Såsom kommerskollegium påpekat torde bestämmelsen emellertid även böra vara tillämplig på mark, som anvisats utom utmål. Däremot synes det principiellt icke riktigt att ålägga gruvinnehavaren stängselskyldighet på utmålsmark, som ej lösts, eftersom det är jordägaren som disponerar denna mark. Den redaktionella utformningen har skett med hänsyn tagen till att bestämmelsen även skall avse mark, som äges av gruvinnehavaren.»

Försvarsavgift. (55 och 56 §§.)

55 § innehåller bestämmelser om försvarsavgift, 10 kronor för varje hektar av utmålets areal, som gruvinnehavaren årligen i förskott skall inbetala till bergmästaren. Av avgiften skall hälften tillfalla kronan och hälften jordägaren. Finnas inom utmålet flera jordägare, skola de njuta lott i avgiften efter som de äga del i jorden. Är gruvinnehavaren ägare av mark inom utmålet skall hans andel i avgiften icke uttagas. Vid inbetalning av avgiften till bergmästaren skall gruvinnehavaren lämna uppgift om gruvinnehavarens eller gruvföreståndarens namn och postadress.

I 56 § stadgas, att om gruvinnehavaren försummar att före den 1 januari erlægga försvarsavgift för det kommande året han skall senast den 31 mars till bergmästaren inbetala dubbel avgift vid äventyr, om det försummas, att rätten till gruvan förverkas. Bergmästaren skall senast den 15 januari i rekommenderat brev till den i gruvregistret antecknade innehavaren av

gruvan eller anmäld gruvföreståndare sända påminnelse om avgiftens erläggande med angivande av det belopp som skall inbetalas samt äventyret om det försummas. Om rätten till gruvan förverkas, skall bergmästaren sända meddelande därom i rekommenderat brev till, bland andra, gruvinnehavaren.

I *promemorian* har anförts, att vissa missförhållanden gjort sig kännbara med avseende på försvarsavgifter enligt gruvlagen. Dessa missförhållanden hänförde sig särskilt till *dels* att påföljden av förverkande skapade ett osäkerhetstillstånd för gruvinnehavarna, som icke vore tillfredsställande, och *dels* att de andelar i försvarsavgifterna som tillkomme jordägare icke komme dessa till godo i full utsträckning utan till stor del kvarlåge hos kommerskollegium på grund av bristande utredning om vem beloppen tillkomme eller bristande intresse från jordägarnas sida att rekvirera beloppen.

Departementschefen, vid lagrådsremissen. »Enligt nu gällande bestämmelser skall gruvinnehavaren betala försvarsavgift förskottsvis före den 1 januari varje år. Försummar han att i tid betala avgiften, kan han genom att före den 1 april betala dubbel försvarsavgift likväl bevara sin gruvrätt. Erlägger han ej den dubbla avgiften före den 1 april, skall gruvrätten automatiskt vara förverkad. Denna påföljd inträder även om det endast är en mindre del av avgiften som genom förbiseende eller misstag ej blivit erlagd. Bergmästaren skall visserligen senast den 15 januari sända påminnelse om avgiftens erläggande med angivande av det belopp som skall inbetalas och äventyret om det försummas, men gruvinnehavaren kan ej undvika förverkandepåföljd genom att åberopa, att påminnelsen ej kommit honom till handa eller att påminnelsen innehållit felaktigt belopp och sålunda vilselett honom till för liten inbetalning.»

— — — »Gruvinnehavarnas berättigade intresse av ökad trygghet för gruvrätten i nu förevarande hänseende torde få tillgodoses genom ändringar i förverkandereglerne så att riskerna för förverkande på grund av ursäktligt förbiseende eller misstag såvitt möjligt undanröjas. Detta kan ske genom att förverkandet knytes till försummelse att betala i bergmästarens påminnelse preciserat belopp, ehuru påminnelsen i god tid före förverkandedagen verkligen kommit den i gruvregistret antecknade innehavaren av gruvan eller anmäld gruvföreståndare till handa. Påminnelsen synes böra anordnas på så sätt, att bergmästaren senast den 1 februari till nyssnämnda person i rekommenderat brev med mottagningsbevis översänder påminnelsen. Kan bergmästaren ej på denna väg få till stånd bevislig delgivning, bör han söka att på annat sätt, exempelvis genom stämningsman, delgiva påminnelsen. Endast i de fall då verklig delgivning skett senast den 15 mars och gruvinnehavaren likväl försummat att betala det belopp, som i påminnelsen angivits, bör förverkande inträda. Så snart ske kan efter den 31 mars bör bergmästaren meddela beslut om förverkande, och detta beslut bör i vanlig

ordning kunna överklagas hos kommerskollegium. Har bergmästaren av någon anledning ej före årets utgång meddelat beslut om förverkande, bör försummelsen att inbetala avgiften ej därefter kunna medföra förlust av gruvrätten. Tidpunkten för förverkandet torde böra fixeras till utgången av den 31 mars det år, då försummelsen skett. Tydligt är, att någon försvarsavgift ej skall utgå för detta år. Vidare föreslås förtydliganden, innebärande att den dubbla avgiften endast skall avse det belopp, gruvinnehavaren försummat att betala, samt att den dubbla avgiften skall fördelas mellan kronan och jordägaren på samma sätt som den vanliga försvarsavgiften.

Vad beträffar frågan om effektivisering av utbetalningarna av försvarsavgifter har i 35 § föreslagits ett tillägg, som avser att i sin mån tillgodose ett sådant syfte. Tillägget innebär, att bergmästaren vid avslutandet av utmålsförrättning skall underrätta jordägarna om den rätt till försvarsavgift som tillkommer dem samt om förfarandet för att utfå deras andel i avgiften. Beträffande det i samma syfte i 55 § föreslagna tillägget om skyldighet för gruvinnehavarna att lämna uppgifter beträffande de personer, som äro berättigade till andel i försvarsavgiften, synes det skäligt att gruvinnehavarna bidra till att systemet fungerar på ett tillfredsställande sätt. Man kan emellertid ej bortse ifrån att fullständiga och tillförlitliga uppgifter i vissa fall skulle kräva så omfattande, kostbara och tidsödande undersökningar, att uppgiftsskyldigheten skulle framstå såsom alltför betungande. Likaså kan det under sådana förhållanden framstå som oskäligt, att en gruvinnehavare, utan att ha ådagalagt vårdslöshet, skulle kunna ådraga sig ansvar för att uppgifterna om jordägarna i något avseende vore oriktiga. Eftersom det i princip bör åligga jordägarna att själva visa sin rätt till andel i avgifterna, anser jag den uppmjukningen av den föreslagna bestämmelsen kunna ske, att gruvinnehavaren ålägges att uppgiva vilka jordägare som, enligt för gruvinnehavaren tillgängliga uppgifter, äro berättigade till andel i försvarsavgiften.»

Tre ledamöter av lagrådet, justitieråden Ekberg och Strandberg samt regeringsrådet Björkholm, ha uttalat sig för en omredigering av den föreslagna formuleringen i 56 § andra stycket på det sättet, att i sista punkten av andra stycket orden »det i påminnelsen angivna beloppet» utbytas mot uttrycket »det felande beloppet» samt att till denna punkt fogas en ny mening, innehållande att gruvrätten dock ej skall vara förverkad, där det i påminnelsen angivna beloppet inbetalats senast den 31 mars, ändå att detta belopp understiger vad rätteligen bör uttagas.

Den återstående ledamoten av lagrådet, justitierådet Ljunggren, har däremot anslutit sig till det remitterade förslaget på denna punkt, i det han anfört: »Det måste betraktas som önskvärt att ett förverkandebeslut, som skall meddelas i administrativ ordning, kan knytas till ett enkelt och klart faktum, som är lätt att konstatera och knappast kan göras till föremål för tvist. Detta önskemål blir ej tillgodosett, om man beträffande gruvinne-

havarens prestation för att undvika förverkande såsom alternativ inför, att han erligger dubbla beloppet av vad han försummat att betala av det han rätteligen skolat erlægga. Fastställande av detta belopp, eventuellt i domstolsväg, kan komma att kräva en vidlyftig utredning och draga långt ut på tiden. Det är att märka, att enligt förslaget förutsättning för förverkande är att bergmästaren meddelat beslut därom före årets utgång. Är tvist om försvarsavgiftens storlek anhängig vid domstol, kan bergmästaren således ej låta med beslut i ärendet anstå till dess lagakraftvunnen dom föreligger.»

Departementschefen, i propositionen. »Vad en av lagrådets ledamöter anført i anslutning till 56 § rörande förutsättningarna för förverkande vid underlåtenhet att inbetala i bergmästarens påminnelser angivna belopp återger riktigt den avsedda innebörden av de föreslagna bestämmelserna i detta hänseende. Det remitterade förslaget anser jag, i likhet med denne lagrådsledamot, lämpligare än det förslag som framlagts av lagrådets övriga ledamöter i denna del.»

I *motionen nr I: 160* har till förmån för yrkandet, att försvarsavgiften måtte höjas till 15 kronor, åberopats motsvarande synpunkter som beträffande högsta beloppet av årlig avgäld enligt 53 §.

Rätten till förverkad egendom. (57 §.)

Innebörden av bestämmelserna i 57 § om rätt till förverkad egendom är följande. Gruvinnehavaren förverkar rätten till brutna inmutningsbara mineral nere i gruvan, till byggnader som verkstälts för gruvans styrka och bestånd samt till mark som inom eller utom utmålet upplåtits för gruvdriften. Andra för gruvdriften gjorda anläggningar än nyss sagts samt ur gruvan uppfordrade inmutningsbara mineral må under högst två år efter förverkandet kvarligga; ha de ej bortförts under denna tid, tillfalla de kronan. All förverkad egendom tillfaller kronan utom marken, vilken tillfaller jordägaren. Om rätt att bearbeta gruvan uppkommer för ny gruvinnehavare, får denne dock rätt till de för gruvans styrka och bestånd verkställda byggnaderna. Enligt 51 § andra stycket tillfalla jämväl brutna inmutningsbara mineral, som finnas inom utmålet och härröra från äldre gruvbrytning, den nye gruvinnehavaren, i den mån de ej enligt 57 § få bortföras av förre gruvinnehavaren. Rätt till varp som är föremål för rätt på grund av särskild inmutning enligt äldre författning skall dock alltjämt respekteras.

I *promemorian* har anförts bl. a. följande.

Vad beträffar andra anläggningar än byggnader för gruvans styrka och bestånd, alltså främst lave och andra byggnader på området, är det med nuvarande lagstiftning så, att om gruvinnehavaren, som förverkat gruvrätten, ej bortför dem inom två år, kronan förvärvar rätten till dem. Några

bestämmelser om när kronan skall ha bortfört dem finnas ej. Detta är ur markägarens synpunkt givetvis otillfredsställande. Kommerskollegium har den uppfattningen, att om förre gruvinnehavaren ej haft intresse av att bortföra viss egendom den sannolikt i regel ej har värde heller för kronan och att det därför vore mest rationellt att kronan avstod från anspråk på sådan egendom. Den skulle i så fall tillfalla markägaren. Givetvis bör denne ha de bästa möjligheter att nyttiggöra egendomen och han kan i vart fall ha intresse av att taga bort anläggningarna för att nyttiggöra marken. Skulle ny gruvinnehavare uppträda på området, kan denne av markägaren måhända förvärva rätt till anläggningarna. Det synes så mycket mindre kunna anses oskäligt att markägaren får möjligheter till en sådan förtjänst som en sönad gruva i regel torde vara till olägenhet för en markägare. Visserligen har han utan lösen fått marken tillbaka, men värdet därav torde ofta nog väl uppvägas av olägenheterna av ett markområde, som kanske under gruvdriften blivit förstört. Det kan även anmärkas, att hållande av stängsel, i den mån jordägaren finner det erforderligt, får ankomma på honom själv sedan han återfått marken.

På grund av vad sålunda anförts har i promemorian föreslagits, att 57 § tredje stycket skulle få det innehåll, att all förverkad egendom skulle tillfalla jordägaren; dock skulle de för gruvans styrka och bestånd verkställda byggnader ävensom — enligt vad här nedan sägs — stängsel utan lösen övergå till den som i laga ordning förvärvade rätt till gruvans bearbetande, och skulle beträffande brutna inmutningsbara mineral gälla vad därom stadgades i 51 § andra stycket. Vidare har i promemorian uttalats, att det syntes skäligt, att gruvinnehavaren finge viss tid till förfogande för att föra bort mineral m. m. utan att han fördenskull skulle vara skyldig betala avgift för den mark, som han dock en gång löst. Eftersom marken i princip ej längre disponerades av honom efter förverkandet, syntes det erforderligt att avgiftsfriheten markerades i lagtexten, varför ändring härutinnan föresloges i 57 § andra stycket.

Sveriges lantbruksförbund har framhållit, att det kunde diskuteras, huruvida det ej skulle bliva till jordägarens nackdel att utan vidare tillföra honom sådana anläggningar och mineral, som gruvinnehavaren ej ansåge lönt att tillgodogöra sig och som enligt kommerskollegii bedömande skulle bereda även kronan enbart besvär och kostnader. Skulle i lagen bestämmas, att jordägaren ej skulle ha rätt till markhyra, kunde det dock vara följdriktigt att anläggningarna och mineralen tillfölla jordägaren. Enligt förbundets mening borde jordägaren emellertid ha rätt till sådan ersättning av gruvinnehavaren under tvåårstiden och av kronan under tiden därefter.

Departementschefen. »Innebörden av 57 § andra stycket beträffande frågan huruvida gruvinnehavaren skall vara skyldig erlägga markhyra för att egendom kvarligger under högst två år efter förverkandet av gruvrätten synes oklar. Sålunda framgår ej av motiven till gruvlagen, huruvida någon saklig ändring i detta hänseende varit avsedd med den omformulering som skedde vid gruvlagens tillkomst. Ett förtydligande torde böra överensstämma med gruvstadgans föreskrift om avgiftsfrihet.»

Stängsel vid övergiven gruva. (57 §.)

Jernkontorets gruvbyrå har anfört, att någon skyldighet för jordägaren att hålla stängsel omkring eller inom det område han efter förverkandet förvärvat ej vore stadgad. Bergsstatstjänstemännens tillsyn över ett gruvområde upphörde i och med att gruvrätten förverkats och området upphörde att vara föremål för gruvrätt. Med hänsyn till riskerna för olycksfall kunde det ifrågasättas, huruvida ej i gruvlagen eller i annan ordning borde meddelas föreskrifter om att stängsel skulle bibehållas efter gruvrättens upphörande.

Frågan om stängsel kring gamla gruvhål har behandlats i flera *remissyttranden*.

Sålunda har *lantbruksstyrelsen* framhållit vikten av att detta spörsmål på något sätt löstes med hänsyn till de risker för förstöring av liv och egendom som övergivna gruvhål utgjorde.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har uttalat, att frågan om uppförande av stängsel kring farliga gruvhål å övergivna gruvor flera gånger varit föremål för prövning hos länsstyrelsen. Jämlikt § 6 mom. 1 i landshövdinginstruktionen ålåde det länsstyrelsen att övervaka, att allmän ordning och säkerhet upprätthölls, och länsstyrelsen kunde för tillgodoseende av detta ändamål stadga erforderliga viten. I brist på bestämmelser i lag hade länsstyrelsen emellertid ej kunnat fastslå, mot vilken ett dylikt föreläggande skulle riktas, och åtgärder hade därför icke kunnat vidtagas. Det måste anses ägnat att ingiva starka betänkligheter att frågan om permanent stängselskyldighet beträffande farliga övergivna gruvor kvarstode olöst. Genom rätten till kronoandel hade kronans intresse för och vinst av den enskilda gruvdriften ökat i sådan omfattning att det icke kunde anses obilligt att kronan svarade för denna skyldighet, även om den under en övergångsperiod komme att huvudsakligen omfatta äldre gruvor. Beträffande dessa hade visserligen rätt till kronoandel ej förelegat, men kronan hade haft inkomster även från åtskilliga av dessa gruvor genom andel i försvarsavgifter. En inventering finge då verkställas angående förekomsten av farliga gruvhål för uppsättande av erforderliga skydd, och bergmästaren kunde åläggas tillse att stängselskyldigheten i fortsättningen fullgjordes i erforderlig omfattning. Härigenom skulle man kunna eliminera de risker för människor och djur som de oskyddade gruvöppningarna i många fall skapat.

Även *länsstyrelsen i Örebro län* har ifrågasatt skyddsåtgärder beträffande nedlagda gruvor med dagbrott. Länsstyrelsen har vid sitt yttrande fogat en skrivelse från landsfogden i Örebro län, vari denne uttalat, att det i promemorian framlagda förslaget innebure en viss förbättring av nu gällande bestämmelser men att resultatet dock icke syntes tillfredsställande. Åtgärder från det allmännas sida syntes ofrånkomliga.

Slutligen har *Sveriges lantbruksförbund* också förordat särskild utredning

av frågan och framhållit, att de närboendes krav på säkerhet för människor och djur ofta ledde till att markägaren i praktiken betungades med denna stängselskyldighet, ehuru den närmast borde åvila förre gruvnehavaren eller kronan.

Departementschefen. »Vad beträffar frågan om stängsel har från flera håll omvitnats, att det är angeläget att det hålles hägnad omkring gamla sönade gruvor, som med sina öppningar i dagen innebära fara för både människor och djur. Utredningsmannens förslag innebär, att i 57 § första stycket införes ett stadgande, att stängsel skall höra till den egendom som gruvnehavaren förverkar och som han ej får bortföra samt att i tredje stycket i paragrafen stängsel upptages bland egendom, som tillfaller den som förvärvar rätt till gruvans bearbetande. Dessa ändringar torde vara ägnade att främja skyddet mot den fara, som uppkommer genom gamla gruvhål. Även om det skydd, som härigenom åstadkommes, endast är temporärt, tillstyrker jag därför de föreslagna ändringarna. Skulle i övrigt i särskilda fall anses nödvändigt att stängsel anordnas vid gamla gruvhål, torde det få ankomma på vederbörande länsstyrelse att göra framställning till Kungl. Maj:t; och torde undersökning då få göras om möjligheterna att disponera erforderliga belopp av kronans gruvförsvarsmedel för ändamålet.»

Upptagande av undersökningsbrytning i gruva under samäganderätt. (63 §.)

I 63 § stadgas, att om några delägare vilja bryta mera och andra mindre och de förra innehava minst hälften i gruvan, den större brytningen må ske; de som påkallat den skola dock ensamma utgiva tillskott som utöver behovet för den mindre brytningen erfordras. Anslutningsrätt för de övriga föreligger dock mot skyldighet att utgiva viss ersättning.

Departementschefen. »Utredningsmannens förslag har ej föranlett någon erinran under remissförfarandet. Det innebär, att i 63 § införes ett uttryckligt stadgande om att reglerna för det fall att några delägare vilja bryta mera och andra mindre skola vara tillämpliga även på upptagande av undersökningsbrytning efter utmålsläggningen och upptagande av egentlig malm-brytning. Jag har ingen erinran mot vad sålunda föreslagits.»

Ersättningsbestämmelserna vid samäganderätt i gruva. (63 §.)

Enligt 63 § tredje stycket skall delägare, som vill ansluta sig till den större brytningen, vara skyldig att i förhållande till sin lott i gruvan utgiva ersättning för den nedlagda merkostnad för anläggningar, maskiner, redskap och förråd, som påkallats av den större brytningen efter det värde egendomen hade vid delägarens anslutning.

I *promemorian* har anförts, att om man jämförde bestämmelserna om ersättning i 63 § tredje stycket med 49 § om kronans ersättningsskyldighet vid inträde i företaget, funne man, att ersättningsskyldigheten i 63 § vore begränsad i förhållande till 49 §. I 49 § förekomme i uppräknigen i punkt 1) även byggnader (som dock torde ingå i anläggningar) och inventarier. Vidare saknade 63 § motsvarighet till 49 § punkterna 2) och 3) om jordlösen m. m. samt tillredningsarbeten (schaktsänkning, ortdrivning o. d.). I synnerhet efter det nu föreslagna förtydligandet av paragrafens innebörd syntes de olikheter i ersättningsbestämmelserna, som föreläge mellan 49 och 63 §§, icke vara motiverade. På grund härav föresloges att 63 §:s ersättningsregler konstruerades såsom en hänvisning till ersättningsreglerna i 49 §.

Redaktionell ändring i 68 §.

Beträffande denna paragraf, som innehåller den grundläggande bestämmelsen om tillsyn över gruvdriften, har i *promemorian* föreslagits en redaktionell ändring med hänsyn till att formuleringen kunde antyda en mera begränsad innebörd än som vore avsedd. Tillsynen torde även avse arbetet före utmåsläggningen.

Åtgärder till förekommande av vattentillopp. (69 §.)

I 69 § tredje stycket stadgas, att om gruva ej är under arbete och annan i arbete varande gruva därigenom kan bli besvärad av ökat vattentillopp, bergmästaren skall tillse att till förekommande härav lämpliga åtgärder vidtagas.

I *promemorian* har anförts: Så länge gruvrätten äger bestånd torde bergmästaren kunna med stöd av 71 § meddela föreskrifter för gruvinnehavaren även med avseende på förhindrande av vattentillopp till annan gruva. Kostnaderna för sådana åtgärder böra dock ej utan vidare läggas å gruvinnehavaren, men han skall i vart fall tåla att åtgärder vidtagas i berörda syfte. På samma sätt bör, sedan gruva sönats, bergmästaren ha möjlighet att föreskriva lämpliga åtgärder för förhindrande av ökat vattentillopp i annan gruva. Givetvis bör jordägaren ej vidkännas kostnad härför, men han bör vara skyldig tåla att åtgärderna vidtagas. Kostnaderna torde i ett sådant fall i regel få vidkännas av innehavaren av den gruva, som besväras av ökat vattentillopp. Någon ersättning till jordägaren för att åtgärderna vidtagas torde dock i regel ej behöva komma i fråga. Tvist härom torde få underkastas domstols prövning.

På grund av vad sålunda anförts har i *promemorian* föreslagits ett tillägg till 69 § tredje stycket av innehåll att om gruvrätten upphört jordägaren skulle vara skyldig tåla att åtgärderna vidtoges.

Departementschefen. »Den föreslagna ändringen, som ej föranlett någon erinran under remissförfarandet, tillstyrkes med viss redaktionell omredigering.»

Begreppet regelbunden brytning m. m. (70 §.)

I denna paragraf stadgas, att anmälan skall göras hos bergmästaren vid påbörjande av regelbunden brytning och vid nedläggande av gruvdriften för längre tid än två månader. Det åligger bergmästaren att om inkommen anmälan omedelbart underrätta den myndighet som förvaltar kronans gruvegendom.

Såväl *kommerskollegium* som *jernkontorets gruvbyrå* ha påpekat, att begreppet regelbunden brytning har olika innebörd i 47 och 70 §§. I 47 § avsåges endast brytning av inmutningsbara mineral, medan man i 70 § — med hänsyn till syftet med bestämmelsen — avsåge även brytning av icke inmutningsbara mineral. Skillnaden kunde vara avsevärd.

Bergmästaren i norra distriktet har vidare beträffande begreppet nedläggande av gruvdriften påpekat, att enligt vanligt språkbruk gruvdrift ej kunde betraktas som nedlagd förrän länshållningen upphört. Denna innebörd av begreppet vore emellertid oförenlig med tidsbestämningen två månader. Förmodligen avsåges endast att brytningsarbetena (eventuellt även tillredningsarbetena) upphörde, vilket borde uttryckas klarare, i synnerhet som underlåtenheten att göra anmälan vore straffbelagd enligt 72 §.

Departementschefen. »Såsom utredningsmannen framhållit är det tydligt att sambandet mellan 47 och 70 §§, sådana de nu äro utformade, är oegentligt. Den anmälan från inmutaren, som skall ligga till grund för bestämmande av tiden för anmälan om begagnande av kronoandel, bör avse påbörjande av regelbunden brytning av inmutningsbara mineral, medan anmälan enligt 70 § avser brytning i allmänhet, alltså även exempelvis undersökningsbrytning. Det synes lämpligt att den erforderliga ändringen sker på så sätt, att i 70 § upptages anmälningskyldighet dels av det slag, som nu avses med paragrafen, och dels rörande påbörjande av regelbunden brytning av inmutningsbara mineral. I stället för det i 70 § nu begagnade uttrycket 'påbörjande av regelbunden brytning' torde uttrycket 'påbörjande av gruvarbete' kunna användas, då fråga är om anmälan för tillsyn över gruvarbetet.»

Beträffande det i 70 § förekommande uttrycket »nedläggande av gruvdriften» har departementschefen tillstyrkt utredningsmannens ändringsförslag, innebärande att uttrycket ersättes med orden »nedläggande av arbetet eller vid dess avbrytande».

Gruvlagens övergångsbestämmelser.

I punkt 2 i övergångsbestämmelserna stadgas, att bestämmelserna i 39—48 §§ i 1884 års stadga om arbetsskyldighet och om vilostånd icke skola tillämpas på äldre utmål utan i stället bestämmelserna i 7 kap. (55—57 §§)

gruvlagen med iakttagande dock, bland annat, av att den årliga försvarsavgiften för dessa utmål ej må överstiga 50 kronor för varje utmål.

Departementschefen. »I promemorian föreslås ett stadgande, som innebär ändring av punkt 2 i övergångsbestämmelserna. Enligt förslaget skall maximeringen av försvarsavgiften till 50 kronor för de äldre utmålen ej gälla för de utmål, som efter gruvlagens ikraftträdande genom utvidgning fått en areal överstigande 5 hektar eller som uppkommit genom sammanläggning efter nämnda dag. Jag delar utredningsmannens uppfattning, att man beträffande försvarsavgiften för utvidgade äldre utmål har att göra med en ojämnhet i lagstiftningen, som icke är tillfredsställande. Eftersom försvarsavgiften för såväl äldre som nya utmål i stort sett kan sägas vara 10 kronor per hektar, kan det knappast vara riktigt att för all framtid denna speciella kategori skulle intaga en så gynnad ställning som nuvarande bestämmelser medföra. På grund härav ansluter jag mig till att ändring bör ske av det innehåll utredningsmannen föreslagit och att ändringen även får avse utmål som blivit utvidgade före ändringens ikraftträdande. De nya bestämmelserna böra första gången tillämpas på försvarsavgifter för år 1954, vilka skola erläggas före utgången av år 1953. Jag har ej heller någon erinran mot att undantaget utsträcker att även avse fall, då sammanläggning sker av äldre utmål. I sådana fall torde sammanläggning få ske av de försvarsavgifter, som gällde före sammanläggningen.

Vidare upptages såsom en ny punkt 8 i övergångsbestämmelserna det av utredningsmannen föreslagna stadgandet om rätt för jordägare att verkställa provborrning eller annan liknande undersökning av mera begränsad omfattning i fall, där han äger anmäla sig till begagnande av jordägareandel. Bestämmelsen utgör en motsvarighet till det nu föreslagna stadgandet i 47 § tredje stycket om sådan rätt för kronan i samband med begagnande av kronoandel.»

Övergångsbestämmelser.

De föreslagna lagändringarna torde böra träda i kraft den 1 januari 1953.

De nuvarande bestämmelserna synas alltjämt böra tillämpas i följande hänseenden:

1) beträffande frågor, som avses i 5 § i inmutningsärende, där ansökning skett före lagändringarnas ikraftträdande;

2) beträffande frågor som avses i 17 §, om inmutningsrätt beviljats innan ändringarna trätt i kraft;

3) beträffande tiden för anmälan om begagnande av kronoandel, om utmål utlagts före ikraftträdandet samt

4) beträffande förhållanden som i 51 § andra stycket och 57 § sägs, om gruvrätten förverkats innan ändringarna trätt i kraft.

Såsom förut nämnts böra ändringarna rörande försvarsavgifter för utvidgade äldre utmål och sammanlagda utmål tillämpas först på de avgifter, som skola utgå för år 1954 och sålunda erläggas före utgången av år 1953.

Utskottet.

De föreslagna ändringarna rubba icke lagstiftningens huvudgrunder utan avse i stort sett endast detaljer. Enligt utskottets uppfattning innebära de nya stadgandena förbättringar och förtydliganden av de äldre bestämmelserna. Utskottet tillstyrker därför propositionen.

Enligt 57 § i dess föreslagna lydelse skall stängsel höra till den egendom, som gruvinnehavaren går förlustig vid gruvrättens förverkande och ej får bortföra. Tillika upptager paragrafen stängsel bland den egendom, vilken tillfaller den som förvärvar rätt till gruvans bearbetande. Ändringen i förhållande till gällande rätt vill öka skyddet mot den fara, som gamla gruvöppningar medföra. Då stängslet snart ruttnar eller eljest förstöres, blir det skydd, bestämmelserna komma att ge, endast temporärt. Departementschefen uttalar emellertid att, om i enskilda fall skulle yppas behov av permanenta skyddsanordningar vid gamla gruvhål, det torde få ankomma på vederbörande länsstyrelse att göra framställning i saken till Kungl. Maj:t. Möjligheterna att för ändamålet disponera erforderliga belopp av kronans gruvförsvarsmedel finge därvid undersökas. I likhet med de myndigheter, vilka i sina remissvar behandlat frågan om skyddet kring övergivna gruvhål, vill utskottet framhålla, att frågan måste få sin snara lösning. Vad som hittills framför allt hindrat en sådan, synes vara tveksamhet om vem som borde betungas med skyldigheten att svara för ifrågavarande skydd. Det vill emellertid synas som om kronan borde iklädas denna skyldighet. Av departementschefens nyss återgivna uttalande lär kunna slutas, att även han har denna uppfattning. Utskottet får betona det angelägna i att kronan i varje fall medverkar till att betryggande skyddsåtgärder snarast vidtagas, där så erfordras.

I motionen I:160 har yrkats att såväl högsta beloppet för den i 53 § stadgade avgälden som den i 55 § föreskrivna försvarsavgiften måtte höjas, avgälden till 7 500 kronor och försvarsavgiften till 15 kronor. Motionären har framhållit, att det i lagen bestämda högsta beloppet för avgälden liksom den i lagen angivna försvarsavgiften blivit vid gruvlagens tillkomst lämpligt avvägda i förhållande till dåvarande penningvärde, men att genom penningvärdets starka fall sedan dess avgälden och avgiften numera icke alls representerade samma förmån för jordägaren respektive kronan som år 1938. När nu en revision av lagen skulle genomföras, vore tillfället lämpat för att bringa avgälden och försvarsavgiften i nivå med de reella värden de ägt 1938. En höjning av de nominella beloppen med 50 procent finge därvid anses skälig.

Utskottet erkänner det berättigade i de synpunkter, som sålunda åberopats. Gruvlagens föreskrifter om beloppen av avgäld och försvarsavgift synas böra omprövas. En omprövning av föreskrifterna bör emellertid icke ske, innan en närmare utredning verkställts. Därvid bör övervägas till vilka belopp de nya avgälderna och avgifterna böra uppgå. Utredningen bör snart verkställas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314); samt

B. att riksdagen ville i anledning av motionen I:160 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsamt utredning om ändring i gruvlagens bestämmelser om högsta beloppet för den i 53 § stadgade avgälden ävensom om beloppet av den i 55 § stadgade försvarsavgiften samt att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga förslag till de lagändringar, vilka utredningen kan föranleda.

Stockholm den 19 februari 1952.

På tredje lagutskottets vägnar:

AKE HOLMBÄCK.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Holmbäck, Carl Eriksson, Albert Hermansson*, Lars Andersson*, Eskilsson, Lindahl, Ivar Nilzon och Grym;

från andra kammaren: herrar Stjärne, Ericsson i Sörsjön, Andersson i Dunker, Åhman, Andersson i Mölndal, Johansson i Torp, Jansson i Hällefors och Larsson i Karlstad.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.